

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2024/149

Karar Sayısı:2025/194

Karar Tarihi:8/10/2025

R.G. Tarih - Sayı:16/1/2026-33139

İPTAL DAVASINI AÇANLAR: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Murat EMİR, Gökhan GÜNEYDİN, Ali Mahir BAŞARIR ile birlikte 126 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 12/6/2024 tarihli ve 7517 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 8. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 38. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin ikinci cümlesinde yer alan "...*ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı...*" ibaresinin "...*ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı...*" şeklinde değiştirilmesinin,

B. 10. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 85. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin ikinci cümlesinde yer alan "...*ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı...*" ibaresinin "...*ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı...*" şeklinde değiştirilmesinin,

C. 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını...*" ibaresinin "...*kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...*" şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...*iki katını...*" ve "...*dört katını...*" ibarelerinin,

Ç. 14. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un değiştirilen ek 39. maddesinin;

1. İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*mülakat...*" ibaresinin,

2. On birinci fıkrasının,

D. 17. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un ek 2. maddesine eklenen ikinci fıkranın,

E. 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un;

1. Ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...*hesaplanarak...*" ibaresinin "...*hesaplanacak tutarın iki katı...*" şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...*iki katı...*" ibaresinin,

2. Ek 5. maddesine eklenen üçüncü fıkrada yer alan "...*dört katı...*" ibaresinin,

F. 19. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un değiştirilen ek 7. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "...*iki katı...*" ibaresinin,

G. 33. maddesiyle 18/3/1986 tarihli ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'na eklenen 12/B maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin,

Ğ. 36. maddesiyle 3269 sayılı Kanun'un değiştirilen 19. maddesinde yer alan "...yönetmelikle düzenlenir." ibaresinin,

H. 37. maddesiyle 11/5/2000 tarihli ve 4566 sayılı Harp Okulları Kanunu'nun;

1. 38. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasında yer alan "...iki katı..." ibaresinin,

2. 38. maddesine eklenen dördüncü fıkra da yer alan "...dört katı..." ibaresinin,

I. 38. maddesiyle 11/4/2002 tarihli ve 4752 sayılı Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu'nun;

1. 31. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasında yer alan "...iki katı..." ibaresinin,

2. 31. maddesine eklenen dördüncü fıkra da yer alan "...dört katı..." ibaresinin,

İ. 43. maddesiyle 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'nun 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...Türk Silahlı Kuvvetlerinin (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı dâhil) Genelkurmay Başkanlığınca lüzum görülen erbaş ve er kadrolarında,..." ibaresinin "...Milli Savunma Bakanlığınca veya İçişleri Bakanlığınca lüzum görülecek erbaş ve er kadrolarında,..." şeklinde değiştirilmesinin,

J. 45. maddesiyle 6191 sayılı Kanun'a eklenen 6/A maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinin,

K. 50. maddesiyle 6191 sayılı Kanun'a eklenen ek 5. maddenin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinin,

L. 52. maddesiyle 31/1/2013 tarihli ve 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun 39. maddesinin (3) numaralı fıkrasına eklenen "...20 nci maddenin birinci fıkrasının (h) bendindeki disiplinsizlikler için yirmi yıl, diğer bentlerde yer alan disiplinsizlikler için..." ibaresinde yer alan "...yirmi..." ibaresinin,

M. 54. maddesiyle 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun'a eklenen 7/A maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan "...yönetmelikte düzenlenir." ibaresinin,

Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 6., 7., 10. 13., 17., 27., 35., 38., 42., 49., 58., 70., 90., 117., 118., 123., 124., 128., 130. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükümleri

Kanun'un dava konusu kuralların da yer aldığı;

1. 8. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 38. maddesinin ikinci fıkrasının ibare değişikliği yapılan (c) bendi şöyledir:

"c) (Değişik: 23/6/2016 - 6722/2 md.) Üstün başarılı yüzbaşı ve binbaşılardan terfi esaslari: Yüzbaşı ve binbaşılardan bu rütbelerine ait bekleme sürelerinin bitiminden bir yıl önce

*bu rütbelere ait her yılki sicil notu, sicil tam notunun %95 ve daha yukarısında ve sicil notu ortalaması da sicil tam notunun %95 ve daha yukarısında olanlar, yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar doğrultusunda rütbelere göre kendi sınıfları içerisinde (kurmaylar sınıflarına bakılmaksızın kendi aralarında) ayrı ayrı sıralanırlar. Bu şekilde sıralanan subaylardan, kendi sınıfı mevcudunun veya mevcudun azlığı sebebiyle birleştirilen sınıfların toplam mevcudunun; muharip sınıflar için %8'ine kadari, yardımcı sınıflar için %4'üne kadari **ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı** tarafından bir üst rütbeye yükseltilebilir.”*

2. 10. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 85. maddesinin ikinci fıkrasının ibare değişikliği yapılan (b) bendi şöyledir:

*“b) (Değişik: 23/6/2016 - 6722/4 md.) Üstün başarılı kıdemli üstçavuş ve başçavuşların terfi esasları: Kıdemli üstçavuş ve başçavuşların bu rütbelere ait bekleme sürelerinin bitiminden bir yıl önce bu rütbelere ait her yılki sicil notu, sicil tam notunun %95 ve daha yukarısında ve sicil notu ortalaması da sicil tam notunun %95 ve daha yukarısında olanlar, yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar doğrultusunda rütbelere göre kendi sınıfları içerisinde ayrı ayrı sıralanırlar. Bu şekilde sıralanan astsubaylardan, kendi sınıfı mevcudunun veya mevcudun azlığı sebebiyle birleştirilen sınıfların toplam mevcudunun; muharip sınıflar için %8'ine kadari, yardımcı sınıflar için %4'üne kadari **ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı** tarafından bir üst rütbeye yükseltilebilir.”*

3. 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un yedinci fıkrasında ibare değişikliği yapılan 112. maddesi şöyledir:

“I – Subayların ve astsubayların yükümlülüğü;

Madde 112 – (Değişik: 26/3/1982 - 2642/15 md.)

Muvazzaf subay ve astsubaylar subay ve astsubay nasbedildikleri tarihten itibaren fiilen onbeş yıl hizmet etmedikçe istifa edemezler.

Astsubaylıktan subay olanlar hakkında bu yükümlülük astsubay çavuşluğa nasip tarihinden itibaren hesap edilir.

(Değişik: 3/10/1996 - 4185/2 md.) Aşağıdaki hallerde subay ve astsubaylar istifa etmiş sayılırlar;

a) Yabancı uyruklu kişilerle evlenenlerden, bu evlilikleri yönetmelikte belirtilen esaslar dahilinde Milli Savunma Bakanlığınca uygun görülmeyenler,

b) Çeşitli nedenlerle Türk vatandaşlığını kaybedenler veya Türk vatandaşlığından çıkarılanlar.

(Mülga: 21/7/2000 - KHK - 607/13 md.; Aynen kabul: 10/5/2006-5497/10 md.)

(Değişik: 21/7/2000 - KHK - 607/13 md.;İptal:Anayasa Mahkemesinin 21/5/2003 tarihli ve E:2003/39, K: 2003/40 sayılı Kararı ile.)

Yabancı memleketlere öğrenim, staj, kurs, ihtisas veya görgü ve bilgilerini artırmak amacıyla gitmiş olanlardan durumları yukarıdaki fıkralar hükümlerine uyanlar hakkında o fıkra hükümleri uygulanmakla birlikte orada bulundukları süre içerisinde aldıkları aylık ve Devletçe yapılan masrafların dört katı ayrıca tazminat olarak alınır.

(Ek fıkra: 28/5/2003-4861/7 md.; Değişik: 3/7/2003 – 4917/5 md.) Durumları yukarıdaki fıkralara uyanlar ile Türk Silâhlı Kuvvetleri'nden her ne şekilde olursa olsun mecburî hizmet yükümlülüğünü tamamlamadan ayrılan veya ilişkisi kesilen subay ve astsubaylar (Türk Silâhlı Kuvvetleri'nde görev yapamaz şeklinde sağlık raporu alanlar ile vazife malûlû olarak Türk Silâhlı Kuvvetleri'nden ayrılanlar hariç), her yıl kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından belirlenen; askerî öğrenci, subay ve astsubay nasbedildikten sonra kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının **iki katını**, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların **dört katını** yükümlülük sürelerinin eksik kalan kısmı ile orantılı olarak kanunî faizi ile birlikte tazminat olarak öderler. Öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının hangi unsurlardan oluşacağı ve tahsiline ilişkin usul ve esaslar; Millî Savunma, İçişleri ve Maliye Bakanlıkları tarafından müştereken yürürlüğe konulacak yönetmelikte belirlenir.

(Ek fıkra: 22/1/2015 - 6586/48 md.) Dış kaynaktan muvazzaif tabip olarak temin edilen personel Devlet hizmet yükümlülüğüne tabi tutulmaz. Ancak Türk Silâhlı Kuvvetlerinde iki yıl görev yapmadan her ne şekilde olursa olsun ayrılanlar hakkında bu fıkra hükmü uygulanmaz.”

4. 14. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un değiştirilen ek 39. maddesi şöyledir:

“Ek Madde 39 – (Ek:24/6/2021-7329/14 md.) (Değişik: 12/6/2024-7517/14 md.)

Millî Savunma Bakanlığının müfettiş kadrolarına askerî kaynaktan atama yapılabilir.

Giriş sınavı, **mülakat** şeklinde beş kişilik sınav kurulu tarafından yapılır. Teftiş Kurulu Başkanı sınav kurulunun başkanıdır. Sınav kurulunun iki üyesi Bakanlıktaki birim amirleri arasından diğer iki üyesi ise müfettişler arasından Bakan tarafından belirlenir. Ayrıca müfettişler arasından aynı usulle iki yedek üye belirlenir.

Giriş sınavına başvurabilmek için; Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri mensubu üst subay (binbaşı, yarbay, albay) rütbesinde bulunmak gerekir.

Giriş sınavına başvuru yeri, şekli, şartları, istenecek belge ve beyanlar, son başvuru tarihi, sınavın yapılış şekli, yeri, zamanı ve atama yapılacak kadro sayısı, sınava çağrılacak aday sayısı ile diğer hususlar sınav tarihinden en az 45 gün önce Bakanlığın internet sitesinde yayımlanmak suretiyle duyurulur.

Başvuruda bulunanların sicil notunun %70'i, takdirname ve/veya başarı belgeleri ile cezalarının %25'i, yabancı dil notunun %5'i dikkate alınır ve alınacak müfettiş sayısının en fazla 4 katı aday sınava çağrılır.

Giriş sınavında adaylar;

a) Bakanlık teşkilat ve görevleri ile bağlı ve ilgili kurum ve kuruluşları, Devlet memurları, Türk Silahlı Kuvvetleri personel, iç hizmet ve disiplin, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Türk ceza, askerî ceza, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması, mal bildiriminde bulunulması, rüşvet ve yolsuzlukla mücadele, Türk ticaret, kamu ihale, kamu mali yönetimi ve kontrolü, harcırah, iş ve sosyal güvenlik mevzuatına ilişkin bilgi düzeyi,

b) Askerlik bilgisi ile bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı,

c) Bir konuyu kavrayıp özetleme, ifade ve muhakeme yeteneği,

- ç) Temsil kabiliyeti, davranış ve tepkilerinin müfettişlik mesleğine uygunluğu,
d) Öz güveni, ikna kabiliyeti ve inandırıcılığı,
e) Genel kültür ve genel yetenek,
yönlerinden ayrı ayrı puan verilmek suretiyle değerlendirilir.

Adaylar sınav kurulu başkan ve üyeleri tarafından altıncı fıkranın (a) bendi için 50 puan, (b) ile (e) bentlerinde yazılı özelliklerin her biri için onar puan üzerinden değerlendirilir.

Giriş sınavında 100 tam puan üzerinden en az 70 puan almak gerekir. Sınav kurulu başkan ve üyelerince her bir adaya ayrı ayrı puan verilir ve bu puanların aritmetik ortalaması adayın giriş sınavı puanını teşkil eder. Bu puanlar tutanağa geçirilir. Giriş sınavında 70 ve üzeri puan alan adaylar, puanı en yüksek adaydan başlamak suretiyle başarı sırasına göre sıralanarak, atama yapılacak kadro sayısı kadar aday belirlenir. Bu durum bir tutanağa bağlanır. Adayların başarı sırası belirlenirken giriş sınavı puanının eşit olması halinde kıdemi yüksek olan adaya öncelik tanınır. Giriş sınavında 70 ve üzeri puan almak atama yapılacak kadro sayısının dışında kalan adaylar için müktesep hak teşkil etmez. Giriş sınavında başarı gösterenler, bu sınavdaki başarı sırasına göre müfettişliğe atanırlar.

Bu madde uyarınca müfettiş olarak atananlar 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 24 üncü maddesi uyarınca istihdam edilen müfettişlerle aynı görev, yetki ve sorumlulukları haizdir.

Müfettiş kadrolarına atanan subaylar, her türlü zam ve tazminatlar ile diğer mali ve sosyal hak ve yardımlarını ve istihkaklarını mevcut hükümler çerçevesinde almaya devam ederler. Bunların müfettişlikte geçen hizmetleri subaylıkta geçmiş sayılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin, sınava müracaat şekli, başvuruda bulunanların müracaatlarının değerlendirilmesi ile diğer hususlar Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.”

5. 17. maddesiyle 1325 sayılı Kanun’un ikinci fıkranın eklendiği ek 2. maddesi şöyledir:

“Fakülte ve yüksekokullarda yetiştirme:

Ek Madde 2- (Ek : 25/7/2016-KHK-669/41 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6756/41 md.)

İhtiyaç duyulması halinde, lise ve dengi okulları bitirerek fakülte ve yüksekokullara devam hakkını kazanmış olanlar ile fakülte veya yüksekokullarda okudukları sınıfı başarı ile geçen öğrenciler, seçildikleri takdirde yurtiçi ve yurtdışındaki fakülte veya yüksekokullarda askeri öğrenci olarak öğrenim yaparlar.

(Ek fıkra: 12/6/2024-7517/17 md.) **Fakülte veya yüksekokullarda öğrenim gören askeri öğrenciler, öğrenim gördükleri bölümleri/programları veya okumakta oldukları yükseköğretim kurumlarını değiştiremezler veya yatay geçiş yapamazlar.”**

6. 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun’un ikinci fıkrasında ibare değişiklikleri yapılan ve üçüncü fıkranın eklendiği ek 5. maddesi şöyledir:

“Çıkarılanlar hakkında yapılacak işlem:

Ek Madde 5- (Ek: 25/7/2016-KHK-669/41 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6756/41 md.)

Ek 4 üncü madde gereğince askeri öğrenci niteliğini kaybedenlerin ilişkileri kesilir.

*Fakültelerde veya yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerden, sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere, personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizleri hariç, Devlet tarafından yapılan masraflar, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanacak tutarın **iki katı** ödettirilir.*

*(Ek:12/6/2024-7517/18 md.) Fakültelerde veya yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerden, ek 4 üncü maddenin (a) ve (b) bentlerinde düzenlenen disiplinsizlik nedeniyle askeri öğrencilikten çıkarılmasına karar verilenlere, bu maddeye göre hesaplanacak tazminat miktarı **dört katı** ödettirilir.*

Fakülte veya yüksekokul öğrencilerinden, ek 4 üncü maddenin (a), (b), (c), (e), (f) ve (g) bentleri gereğince askeri öğrencilik niteliğini kaybedenler, muvazzaf subay olarak tekrar Silahlı Kuvvetler hizmetine alınmazlar.

İkinci fıkra gereğince askeri öğrencilik niteliğini kaybederek ilişkileri kesilen öğrencilerin, Devlete olan borçları askerlik hizmetleri süresince tehir edilir.”

7. 19. maddesiyle 1325 sayılı Kanun’un değiştirilen ek 7. maddesi şöyledir:

“Askeri öğrencilerin istifa hakları:

Ek Madde 7- (Ek: 25/7/2016-KHK-669/41 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6756/41 md.) (Değişik:12/6/2024-7517/19 md.)

Askeri öğrencilerden;

*a) Askeri eğitim-öğretim kurumları ile yurtiçinde ve yurtdışında fakülte ve yüksekokullarda öğrenim görenler; lisans ve önlisans seviyesinde birinci sınıfın temmuz ayının son gününe kadar okul masraflarını, **iki katı** olarak,*

b) Fakülte, yüksekokul veya meslek yüksekokullarından mezun olup da subay veya astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine alınanlar, yemin ettikten itibaren subay veya astsubay nasbedilinceye kadar geçecek süre içerisinde kendilerine yapılan masrafları,

ödemek suretiyle istifa edebilirler. Yapılan hesaplamada personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizleri hariç, masraflar, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanır. İntibak eğitimi sırasında yapılan masraflar ödemeye dahil edilmez. Ayrıca, intibak eğitimi sırasında yapılan tedavi masrafları ile vefat edenlerin cenaze masrafları, Devlet tarafından karşılanır.”

8. 33. maddesiyle 3269 sayılı Kanun’a eklenen 12/B maddesi şöyledir:

“Görevde başarısız olma halleri

MADDE 12/B- (Ek:12/6/2024-7517/33 md.)

Uzman erbaşlardan;

a) Atış, spor ve eğitim faaliyetlerinde ilgili mevzuatında öngörülen standartlara ulaşamayanlar,

b) Harekât, operasyon, iç güvenlik, hudut ve kolluk/asayiş görevleri ile kadro görevinin gereklerini yerine getirmede yetersizlik veya isteksizlik göstererek vazifeyi yahut birliğin emniyetini tehlikeye düşürenler veya görevin yapılmasını aksatanlar,

c) Atandıkları kadro görev yerleri ile ilgili olarak üç ay ve daha uzun süreli bir kurs veya eğitimde başarısız olanlar,

bu durumlarının rapor, tutanak ve her türlü belge ile kanıtlanması halinde görevde başarısız sayılırlar ve 12 nci maddenin ikinci fıkrasına göre sözleşmeleri feshedilir.”

9. 36. maddesiyle 3269 sayılı Kanun’un değiştirilen 19. maddesi şöyledir:

“Yönetmelik

Madde 19 – (Değişik:12/6/2024-7517/36 md.)

Personelde aranacak nitelikler, müracaat şekli ve zamanı, müracaatın kabul edilmesi, sözleşmenin yapılması ve feshedilmesi sebepleri, verilecek sicilin şekil ve usulleri, görevde başarısız olma, intibak edememe ve kendilerinden istifade edilememe hallerinde yapılacak işlemler, sözleşmenin uzatılmasında uygulanacak esaslar, uzman onbaşlıların uzman çavuş olabilmeleri için gerekli şartlar, astsubay sınıfına geçirilecekler için uygulanacak esaslar, astlık üstlük münasebetleri ile bu hususlardaki işlem şekli ve ilgili diğer hususlar Milli Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığınca müştereken hazırlanan **yönetmelikle düzenlenir.**”

10. 37. maddesiyle 4566 sayılı Kanun’un üçüncü fıkrası değiştirilen ve dördüncü fıkranın eklendiği 38. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Disiplin ve okuldan çıkarılma

Madde 38 – ...

Harp okullarında eğitim ve öğrenim gören öğrenciler aşağıdaki hallerde okuldan çıkarılırlar;

a) Bu Kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelik gereğince her öğrenciye verilen disiplin notunu kaybedenler,

b) Yönetmelikte belirtilecek esaslar dahilinde, öğrenci niteliğini kaybettiklerine dair yüksek disiplin kurulunca haklarında karar verilenler,

c) Bu Kanunun 37 nci maddesinin (a) bendinde belirtilen süreler içerisinde eğitim ve öğrenimlerini tamamlayamayanlar,

d) Mahkeme kararı ile öğrencilik hukukunu kaybedenler,

e) Sağlık kurullarınca verilecek raporlara dayalı olarak sağlık durumları bakımından harp okulu öğrenimine devam imkânı kalmayanlar,

f) Giriş ile ilgili nitelikleri taşımadıkları öğrenim sırasında anlaşılanlar veya öğrenim süresi içinde bu nitelikleri değişenler.

(Değişik üçüncü fıkra:12/6/2024-7517/37 md.) Sağlık durumu nedeniyle okuldan çıkarılanlar hariç, diğer nedenler ile çıkarılanlara, personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile

*bunlara tekabül eden faizleri hariç, Devlet tarafından yapılan masraflar, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanan tutar **iki katı** olarak ödettilir.*

*(Ek fıkra:12/6/2024-7517/37 md.) Harp okullarında öğrenim gören öğrencilerden, bu maddenin (a) ve (b) bentlerinde düzenlenen disiplinsizlik nedeniyle askeri öğrencilikten çıkarılmasına karar verilenlere, bu maddeye göre hesaplanacak tazminat miktarı **dört katı** olarak ödettilir.*

...”

11. 38. maddesiyle 4752 sayılı Kanun’un üçüncü fıkrası değiştirilen ve dördüncü fıkranın eklendiği 31. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Disiplin ve okuldan çıkarılma

Madde 31 – ...

Astsubay meslek yüksek okullarında öğrenim gören öğrenciler aşağıdaki hallerde okuldan çıkarılırlar:

a) Bu Kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelik gereğince verilen disiplin notunu kaybedenler.

b) Yönetmelikte belirtilecek esaslar dahilinde öğrencilik niteliğini kaybettiklerine dair yüksek disiplin kurulunca hakkında karar verilenler.

c) Bu Kanunun 30 uncu Maddesinde belirtilen süreler içerisinde eğitim ve öğrenimlerini tamamlayamayanlar.

d) Mahkeme kararı ile öğrencilik hukukunu kaybedenler.

e) Sağlık kurullarınca verilecek raporlara dayalı olarak, sağlık yetenekleri bakımından astsubay meslek yüksek okulu öğrenimine devam imkânı kalmayanlar.

f) Giriş koşullarını taşımadıkları öğrenim sırasında anlaşılanlar veya öğrenim süresi içinde bu niteliklerini kaybedenler.

*(Değişik üçüncü fıkra:12/6/2024-7517/38 md.) Sağlık durumu nedeniyle okuldan çıkarılanlar hariç, diğer nedenler ile çıkarılanlara, personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizleri hariç, Devlet tarafından yapılan masraflar, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanan tutar **iki katı** olarak ödettilir.*

*(Ek fıkra:12/6/2024-7517/38 md.) Astsubay meslek yüksek okullarında öğrenim gören öğrencilerden, bu maddenin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde düzenlenen disiplinsizlik nedeniyle askeri öğrencilikten çıkarılmasına karar verilenlere, bu maddeye göre hesaplanacak tazminat miktarı **dört katı** olarak ödettilir.*

...”

12. 43. maddesiyle 6191 sayılı Kanun’un ibare değişikliği yapılan ve ibarenin eklendiği 1. maddesi şöyledir:

“Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, **Milli Savunma Bakanlığınca veya İçişleri Bakanlığınca lüzum görülecek erbaş ve er kadrolarında**, kritik ve uygun görülen görevlerde, yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak maksadıyla istihdam edilecek sözleşmeli erbaş ve erlerin; temini, yetiştirilmeleri, görevde yükselmeleri, tertip edilmeleri, geçici görevlendirilmeleri, hizmet şartları, görev ve hakları, yükümlülükleri, ayırma ve ayrılmaları, uzman erbaşlığa geçirilmeleri ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.”

13. 45. maddesiyle 6191 sayılı Kanun’a eklenen 6/A maddesi şöyledir:

“Görevde başarısız olma halleri

MADDE 6/A- (Ek:12/6/2024-7517/45 md.)

(1) Sözleşmeli erbaş ve erlerden;

a) Atış, spor ve eğitim faaliyetlerinde ilgili mevzuatında öngörülen standartlara ulaşamayanlar,

b) Harekât, operasyon, iç güvenlik, hudut ve kolluk/asayiş görevleri ile kadro görevinin gereklerini yerine getirmede yetersizlik veya isteksizlik göstererek vazifeyi yahut birliğin emniyetini tehlikeye düşürenler veya görevin yapılmasını aksatanlar,

bu durumlarının rapor, tutanak ve her türlü belge ile kanıtlanması halinde görevde başarısız sayılırlar ve 6 ncı maddenin dördüncü fıkrasının (b) bendine göre sözleşmeleri feshedilir.”

14. 50. maddesiyle 6191 sayılı Kanun’a eklenen ek 5. maddenin ilgili kısmı şöyledir:

“Uzman erbaşlığa geçirilme

EK MADDE 5- (Ek:12/6/2024-7517/50 md.)

(1) Sözleşmeli erbaş ve erlerden bu fıkradaki şartları sağlayanlar; kuvvet komutanlıklarının, Jandarma Genel Komutanlığının ve Sahil Güvenlik Komutanlığının ihtiyaç duyacağı miktar kadarı, aynı kuvvet komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı içerisinde olmak şartı ile uzman erbaşlığa nasbedilirler. Uzman erbaşlığa geçirilmeye ilişkin usul, esas ve şartlar aşağıda belirtilmiştir:

...

c) Yönetmelikte öngörülen sınavlarda başarılı olmak.

...”

15. 52. maddesiyle 6413 sayılı Kanun’un üçüncü fıkrasına ibarenin eklendiği 39. maddesi şöyledir:

“Zamanaşımı

MADDE 39 – (1) Disiplin amirleri tarafından, disiplinsizliğin kendileri tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez. Fiil, inceleme ve araştırma yapmayı gerektirmiş ise, bir ay içerisinde inceleme ve araştırmaya başlanmış olmak ve altı ayı geçmemek kaydıyla, inceleme ve araştırma için geçen süre bir aylık süreye dâhil edilmez.

(2) Disiplin kurullarında yapılan tahkikatlarda, fiilin disiplin amiri tarafından öğrenilmesinden itibaren altı ay ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra disiplin cezası verilemez.

(3) Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasını gerektirecek durumun oluştuğunun disiplin amirleri tarafından tespit edilmesinden itibaren bir yıl ve her hâlde disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlendiği tarihten itibaren 20 nci maddenin birinci fıkrasının (h) bendindeki disiplinsizlikler için yirmi yıl, diğer bentlerde yer alan disiplinsizlikler için beş yıl geçtikten sonra aynı sebeple yüksek disiplin kurulu tarafından ceza verilemez.

(4) Fiilin disiplin cezasını gerektirdiği savcılık, mahkeme, disiplin kurulu tarafından anlaşılırsa, yukarıdaki fıkralarda belirtilen zamanaşımı süreleri, bu konu ile ilgili karar veya hükmün kesinleşerek evrakın yetkili makama iade edildiği tarihten itibaren başlar.

(5) Fiilin hatalı olarak vasıflandırıldığı veya düzeltilebilir bir şekil noksanlığı bulunduğu gerekçeleriyle disiplin cezasının mahkeme tarafından iptal edilmesi durumunda, kararın kesinleştiği tarihteki yetkili disiplin kurulu veya disiplin amiri, kararın tebliğinden itibaren ceza verme yetki ve sorumluluğu kapsamında yeniden değerlendirme yapar.”

16. 54. maddesiyle 6756 sayılı Kanun’a eklenen 7/A maddesi şöyledir:

“Yabancı Diller Yüksekokulu

MADDE 7/A- (Ek:12/6/2024-7517/54 md.)

(1) Yabancı Diller Yüksekokulu; harp okullarındaki eğitim ve öğretimi takip edebilecek seviyede dil becerileri gelişmiş askerî öğrenci yetiştirilmesi, bünyesinde açılan dil kursları vasıtasıyla Millî Savunma Bakanlığı tarafından tefrik edilen personele yabancı dil eğitimi, misafir askerî personele ve misafir askerî öğrenciye dil eğitimi verilmesi amacıyla faaliyet gösterir.

(2) Yabancı Diller Yüksekokulu Müdürü, öğretim üyeliği yeterliliğini haiz kişiler arasından Rektörün teklifi üzerine Millî Savunma Bakanı tarafından üç yıllığına atanır. Süresi biten Yabancı Diller Yüksekokulu Müdürü yeniden atanabilir.

(3) Millî Savunma Üniversitesine bağlı olarak kurulan Yabancı Diller Yüksekokulunun teşkilatlanması, görev ve sorumlulukları, eğitim, öğretim, araştırma faaliyetleri ile öğretim elemanları ve öğrencileri ile ilgili esaslar çıkarılacak **yönetmelikte düzenlenir.**”

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

1325 sayılı Kanun’un ek 4. maddesi şöyledir:

“Askeri öğrencilikten çıkarılma:

Ek Madde 4- (Ek : 25/7/2016-KHK-669/41 md.; Aynen kabul: 9/11/2016-6756/41 md.)

Fakültelerde veya yüksekokullarda okuyan öğrenciler aşağıdaki hallerde askeri öğrencilik niteliğini kaybederler:

a) Yönetmelikte tespit edilecek ahlak notunu kaybedenler,

b) Yönetmelikte belirtilecek esaslar dahilinde, askeri öğrenci niteliğini kaybettiklerine dair disiplin kurullarınca haklarında karar verilenler,

- c) Öğrenimlerini, yönetmelikte belirtilecek süreler içinde tamamlayamayanlar,
- d) Sağlık kurullarınca verilecek raporlara istinaden, sağlık durumları sebebiyle askeri öğrenci olarak öğrenimine devam imkanı kalmayanlar,
- e) Mahkeme kararı ile öğrencilik hukukunu kaybedenler,
- f) Fakülte ve yüksek okullarca öğrencilik hakkı sona erdirilenler,
- g) Yönetmelikte tespit edilecek giriş koşullarına uymadıkları sonradan anlaşılanlar.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR’ın katılımlarıyla 5/9/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. AYIRMA VE YENİ ESASA KAYIT KARARI

2. 12/6/2024 tarihli ve 7517 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 52. maddesiyle 31/1/2013 tarihli ve 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu’nun 39. maddesinin (3) numaralı fıkrasına eklenen “...20 nci maddenin birinci fıkrasının (h) bendindeki disiplinsizlikler için yirmi yıl, diğer bentlerde yer alan disiplinsizlikler için...” ibaresinde yer alan “...yirmi...” ibaresinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına ilişkin davanın E.2024/149 sayılı davadan ayrılmasına, yeni bir esasa kaydedilmesine ve esas incelemenin bu yeni esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 8/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

3. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Murat ÖZDEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun’un 8. Maddesiyle 926 Sayılı Kanun’un 38. Maddesinin İkinci Fıkrasının (c) Bendinin İkinci Cümlesinde Yer Alan “...ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı...” İbaresinin “...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı...” Şeklinde Değiştirilmesinin İncelenmesi

1. Genel Açıklama

4. 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu’nun 1. maddesinde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK); kara, deniz ve hava kuvvetleri subay, askerî memur, astsubay, erbaş ve erleri ile askerî öğrencilerden oluşan ve seferde ihtiyatlarla ikmal edilen, kadro ve kuruluşlarla teşkilatı gösterilen silahlı devlet kuvveti olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla karadan, denizden ve havadan gelebilecek her türlü saldırıya karşı devletin askerî gücü sıfatıyla ülkeyi korumakla görevli olan TSK; kara, deniz ve hava kuvvetlerinden oluşmaktadır.

5. Mülga 31/7/1970 tarihli ve 1324 sayılı Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun hükümlerine göre Kuvvet Komutanlıkları Genelkurmay Başkanına bağlı olup Genelkurmay Başkanı da Başbakana karşı sorumluydu. Dolayısıyla Genelkurmay Başkanı TSK'nın en üst hiyerarşik amiri konumundaydı (AYM, E.2020/72, K.2022/160, 13/12/2022, § 98).

6. 1325 sayılı Kanun'a 6756 sayılı Kanun'un 36. maddesiyle eklenen 1/A maddesinde Kuvvet Komutanlıklarının hiyerarşik konumu yeniden düzenlenmiş ve anılan maddede Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarının Millî Savunma Bakanına (Bakan) bağlı olduğu hükme bağlanmıştır.

7. Diğer yandan 2017 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geçilmesi üzerine çıkarılan 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Anayasa'da Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 23. maddesiyle anılan Kanun'un 1/A maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. 1324 sayılı Kanun da söz konusu KHK'nın 47. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

8. Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geçilmesiyle birlikte Genelkurmay Başkanlığı ile Kuvvet Komutanlıklarının Türk idare teşkilatı yapısı içindeki konumu 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (CBK) 338. maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında Genelkurmay Başkanlığı ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarının Bakana bağlı oldukları hükme bağlanmış; (2) numaralı fıkrasında da Genelkurmay Başkanı ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlarının Bakana bağlı ve Bakana karşı ayrı ayrı sorumlu oldukları öngörülmüştür. Söz konusu CBK'nın Bakanın görev ve yetkilerini düzenleyen 336. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde ise Bakanın Silahlı Kuvvetlerin faaliyet ve hizmetlerini Cumhurbaşkanınca kararlaştırılacak savunma politikası çerçevesinde Genelkurmay Başkanlığı tarafından tespit olunan ve Bakan tarafından onaylanan ilke, öncelik ve ana programlarına göre yürüteceği belirtilmiştir.

9. CBK'nın 338. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Genelkurmay Başkanlığı ile Kuvvet Komutanlıklarının teşkilatının Bakanlığın kadro ve kuruluşunda gösterileceği öngörülmüş; (4) numaralı fıkrasında da Genelkurmay Başkanının Cumhurbaşkanı namına Silahlı Kuvvetlerin komutanı olduğu, savaşta başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanı namına yerine getireceği hüküm altına alınmıştır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

10. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın Kuvvet Komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığını sembolik bir makama indirgediği, üstün başarılı askerî personelin bir üst rütbeye yükseltilmesinde askerî otoritenin iradesinin kuralla ortadan kaldırıldığı, bu konuda sivil otoriteye yetki tanınmasını gerektirecek bir durumun bulunmadığı, kuralda düzenleme yapılan hususların askerî hizmetlerin iç işleyişine ilişkin teknik konular olduğu, bu yönüyle kuralın emir-komuta zincirinin bozulmasına ve disiplinsizliğe neden olabileceği, ayrıca diğer kamu görevlisi olarak kabul edilen askerî personelin atanmasına ilişkin hususlarda keyfiliğe sebep olmayacak şekilde genel çerçevenin kanunla belirlenmesi gerektiği hâlde kuralda bu ilkeye uyulmadığı, bu durumun yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 118., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 117. maddesi yönünden de incelenmiştir.

12. 926 sayılı Kanun'un 38. maddesinin birinci fıkrasında subayların rütbe terfi şartları, ikinci fıkrasında da bu şartları haiz olan subayların terfilerine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Anılan fıkranın (c) bendinde üstün başarılı yüzbaşı ve binbaşılardan terfi esasları belirtilmiştir. Söz konusu bentte yüzbaşı ve binbaşılardan bu rütbelerine ait bekleme sürelerinin bitiminden bir yıl önce bu rütbelere ait her yılki sicil notu ile sicil tam notunun %95 ve daha yukarısında, sicil notu ortalaması da sicil tam notunun %95 ve daha yukarısında olanların, yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar doğrultusunda rütbelerine göre kendi sınıfları içinde -kurmayların sınıflarına bakılmaksızın kendi aralarında- ayrı ayrı sıralanacakları, bu şekilde sıralanan subaylardan kendi sınıfı mevcudunun veya mevcudun azlığı sebebiyle birleştirilen sınıfların toplam mevcudunun muharip sınıflar için %8'ine kadarının, yardımcı sınıflar için %4'üne kadarının ilgisine göre Bakan veya İçişleri Bakanı tarafından bir üst rütbeye yükseltilebilecekleri hükme bağlanmıştır. Bentte yer alan "...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır. Dolayısıyla kural üstün başarılı yüzbaşı ve binbaşılardan bir üst rütbeye yükseltilmesi hususunda ilgisine göre Bakan veya İçişleri Bakanına yetki tanımaktadır.

13. Anayasa'nın 117. maddesinde "*Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevî varlığından ayrılamaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur./Millî güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Cumhurbaşkanı sorumludur./Cumhurbaşkanınca atanan Genelkurmay Başkanı; Silahlı Kuvvetlerin komutanı olup, savaşta Başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanlığı namına yerine getirir.*" denilmiştir.

14. Anayasa'nın 123. maddesinde yer alan *idarenin bütünlüğü ilkesi* açısından, bir kurumun kendi iç ilişkisi bakımından söz konusu olan ve aynı zamanda o kurumun görevlileri arasındaki astlık-üstlük durumunu ifade eden hiyerarşi ilişkisi, yönetme yetkisinden doğmaktadır (AYM, E.2020/59, K.2023/53, 22/3/2023, § 10).

15. Bu itibarla millî güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) karşı sorumlu olan Cumhurbaşkanının bu görevlerin yerine getirilmesi için bakanları yetkilendirmesi mümkündür.

16. Dava konusu kuralın da yer aldığı maddenin gerekçesinde Genelkurmay Başkanlığı ile Kuvvet Komutanlıklarının Bakana, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının İçişleri Bakanlığına bağlanması nedeniyle mevzuatta uyumun sağlanması amacıyla maddenin ihdas edildiği ifade edilmiştir.

17. Kuvvet Komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının hiyerarşik amiri olan ilgili bakanların kural kapsamında üstün başarılı yüzbaşı ve binbaşılardan bir üst rütbeye terfisi hususunda yetkili kılınmasının hiyerarşinin bir gereği olduğu açıktır.

18. Anayasa'nın 128. maddesinde ise devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceği belirtilmiş; memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

19. Kamu görevlilerinin terfileri Anayasa'nın 128. maddesi kapsamında atanma ve diğer özlük haklarıyla ilgili hususlardandır. Dolayısıyla terfi ile ilgili konuların kanunla düzenlenmesi gerekir. 926 sayılı Kanun'un kuralın da yer aldığı 38. maddesinde üstün başarılı yüzbaşı ve binbaşılardan terfi işlemleriyle ilgili olarak Bakana ve İçişleri Bakanına tanınan yetkinin kapsam ve sınırları açık ve net olarak herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde düzenlenmiştir.

20. Bu itibarla Millî Savunma Bakanlığı (Bakanlık) ve İçişleri Bakanlığı ile bu Bakanlıklara bağlı birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarının dağılımında kanun koyucunun geniş bir takdir yetkisinin bulunduğu da gözetildiğinde kuralın millî güvenliğin sağlanması ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasında Cumhurbaşkanına verilen sorumluluk kapsamında öngörüldüğü, kamu görevlilerinin atanmasına ilişkin hususların kanunla düzenlenmesi ve idarenin bütünlüğü ilkelerine aykırı bir yönünün de bulunmadığı anlaşılmaktadır.

21. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 117., 123. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 117., 123. ve 128. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 7. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 118. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 10. Maddesiyle 926 Sayılı Kanun'un 85. Maddesinin İkinci Fıkrasının (b) Bendinin İkinci Cümlesinde Yer Alan "...ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı..." İbaresinin "...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı..." Şeklinde Değiştirilmesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

22. Dava dilekçesinde özetle; 7517 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 38. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin ikinci cümlesinde yer alan "...ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı..." ibaresinin "...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı..." şeklinde değiştirilmesine yönelik gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 2., 7., 118., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

23. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 117. maddesi yönünden de incelenmiştir.

24. 926 sayılı Kanun'un 85. maddesinin birinci fıkrasında astsubayların rütbe terfi şartları, ikinci fıkrasında da bu şartları haiz olan astsubayların terfilerine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Anılan fıkranın (b) bendinde üstün başarılı kıdemli üstçavuş ve başçavuşlardan bu rütbelere ait bekleme sürelerinin bitiminden bir yıl önce bu rütbelere ait her yılki sicil notunun ve sicil tam notunun %95 ve daha yukarısında, sicil notu ortalaması da sicil tam notunun %95 ve daha yukarısında olanların yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar doğrultusunda rütbelere göre kendi sınıfları içinde ayrı ayrı sıralanacakları, bu şekilde sıralanan astsubaylardan kendi sınıfının mevcudunun veya mevcudun azlığı sebebiyle birleştirilen sınıfların toplam mevcudunun muharip sınıflar için %8'ine kadarının, yardımcı sınıflar için %4'üne kadarının ilgisine göre Bakan veya İçişleri Bakanı tarafından bir üst rütbeye

yükseltilebilecekleri hükme bağlanmıştır. Bentte yer alan “...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı...” dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

25. Kural, üstün başarılı kıdemli üstçavuş ve başçavuşların bir üst rütbeye yükseltilmesi hususunda ilgisine göre Bakana veya İçişleri Bakanına yetki tanımaktadır.

26. 7517 sayılı Kanun’un 8. maddesiyle 926 sayılı Kanun’un 38. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin ikinci cümlesinde yer alan “...ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı...” ibaresinin “...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı...” şeklinde değiştirilmesinin Anayasa’ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

27. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 117., 123. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa’nın 2. ve 7. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa’nın 117., 123. ve 128. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa’nın 2. ve 7. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa’nın 118. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun’un 11. Maddesiyle 926 sayılı Kanun’un 112. Maddesinin Yedinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını...” İbaresinin “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...” Şeklinde Değiştirilmesinde Bulunan “...iki katını...” ve “...dört katını...” İbarelerinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

28. 926 sayılı Kanun’un 112. maddesinin yedinci fıkrasında subay ve astsubaylardan mecburi hizmet süresi içinde görevlerinden istifa etmiş sayılanlar ile TSK’dan her ne şekilde olursa olsun mecburi hizmet yükümlülüğünü tamamlamadan ayrılan veya ilişkisi kesilen subay ve astsubayların tazminat ödeme yükümlülüğü düzenlenmiştir. Buna göre söz konusu durumlarda anılan askerî personelin askerî öğrenci, subay ve astsubay nasbedildikten sonra kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanun’un 20. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanların ise bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını -yükümlülük sürelerinin eksik kalan kısmı ile orantılı olarak- kanuni faizi ile birlikte tazminat olarak ödemesi gerekir. Anılan fıkra da yer alan “...iki katını...” ve “...dört katını...” ibareleri dava konusu kuralları oluşturmaktadır.

29. 926 sayılı Kanun’un 112. maddesinin birinci fıkrasında muvazzaf subay ve astsubayların subay ve astsubay nasbedildikleri tarihten itibaren fiilen on beş yıl hizmet etmedikçe istifa edemeyecekleri, ikinci fıkrasında ise astsubaylıktan subay olanlar hakkında bu yükümlülüğün astsubay çavuşluğa nasıp tarihinden itibaren hesap edileceği hükme bağlanmıştır. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında yabancı uyruklu kişilerle evlenenlerden bu evlilikleri yönetmelikte belirtilen esaslar dâhilinde Bakanlıkça uygun görülmeyenlerin ve çeşitli nedenlerle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin veya Türk vatandaşlığından çıkarılanların istifa etmiş sayılacağı belirtilmiştir. Kurallara göre istifa etmiş sayılanlar öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını yükümlülük sürelerinin eksik kalan kısmı ile orantılı olarak kanuni faizi ile birlikte tazminat olarak ödemekle yükümlüdür.

30. Anılan Kanun'un 113. maddesinde de yurt içinde ve yurt dışında öğrenim, kurs ve staj yapanlar ile yurt dışına sürekli göreve atananların yükümlülükleri düzenlenmiştir. Buna göre söz konusu durumlarda zorunlu hizmet süreleri bu maddede belirtilen sürelerle uzatılacak ancak yükümlülük sürelerinin bu madde hükümlerine göre uzatılan kısmının toplamı sekiz yılı geçemeyecektir.

31. Kanun'un 114. maddesinde ise liseyi bitirdikten sonra yurt dışında öğrenim yapanların yükümlülükleri belirtilmiştir. Anılan maddede lise mezunlarından öğrenim maksadıyla yabancı memleketlere gönderilenlerin subay çıktıktan sonra istifaya hak kazanmalarının on beş yıllık yükümlülük süresine ek olarak öğrenim için yurt dışına çıkış ve dönüş tarihleri arasında geçen sürenin bir katı kadar fazla hizmet etmeleriyle mümkün olacağı belirtilmiştir.

32. 50. ve 94. maddelerde çeşitli nedenlerle Silahlı Kuvvetlerden ayrılacak subaylar ve astsubaylar hakkında yapılacak işlemler düzenlenmiştir. Buna göre kadrosuzluk, yetersizlik veya belli suçlardan hükümlülük nedeniyle subay ve astsubaylar hakkında Silahlı Kuvvetlerden ayırma işlemi uygulanabilecektir.

33. 50. maddenin birinci fıkrasının (c) bendi ile 94. maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde hükümlü olma nedeniyle ayırma düzenlenmiştir. Anılan bentlere göre ertelenmiş, seçenek yaptırımlara çevrilmiş, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş, affa uğramış olsalar bile devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla -22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 131. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen az vahim hâli hariç- basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas, iftira gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı nitelikteki suçlardan veya -istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç- kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma suçlarından hükümlü olan subay ve astsubaylar TSK'dan çıkarılır.

34. 1632 sayılı Kanun'un 3. maddesinde de askerî şahıslar, mareşalden asteğmene kadar subaylar, astsubaylar, Bakanlık ile TSK kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve er, erbaş ve erler ile askerî öğrenciler olarak tanımlanmıştır.

35. Anılan Kanun'un 30. maddesinde ise subay, astsubay, uzman jandarmalar ve özel kanunlarında bu cezanın uygulanacağı belirtilen asker kişiler hakkında asıl ceza ile birlikte TSK'dan çıkarma cezası uygulanacak hâller düzenlenmiştir. Buna göre taksirli suçlardan verilen cezalar hariç olmak üzere bir seneden fazla hapis cezası ile hükümlülük hâlinde TSK'dan çıkarma cezasının uygulanması gerekir. Bunun yanında devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya istimal ve -istihlak kaçakçılığı hariç- kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle hükümlülük hâlinde TSK'dan çıkarma cezası da verilir. Bu husus mahkeme hükmünde belirtilmemiş olsa dahi Silahlı Kuvvetlerden çıkarmayı gerektirir. Kanun'un 31. maddesine göre de TSK'dan çıkarma cezasının niteliği, hükümlünün Silahlı Kuvvetlerle ilişkisinin kesilmesidir.

36. 6413 sayılı Kanun'un 20. maddesinde Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasını gerektiren disiplinsizlik hâlleri düzenlenmiştir. Buna göre aşırı borçlanmak ve borçlarını ödeyememek, ahlaki zayıflık, hizmete engel davranışlarda bulunmak, gizli bilgileri açıklamak, ideolojik veya siyasi amaçlı faaliyetlere karışmak, uzun süreli firar etmek, disiplinsizliği alışkanlık hâline getirmek, iffetsiz bir kimse ile evlenmek veya böyle bir kimse ile yaşamak,

gayritabii mukarenette bulunmak, terör örgütleriyle ilişkisi olmak söz konusu hâller arasında sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde de disiplini bozucu tavır ve davranışlarda bulunmayı alışkanlık hâline getiren veya aldığı disiplin cezalarına rağmen ıslah olmadığı anlaşılan askerî personelin *disiplinsizliği alışkanlık hâline getirmekten* dolayı Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasıyla cezalandırılması öngörülmüştür.

37. Söz konusu Kanun'un 21. maddesinde disiplin ceza puanına göre disiplinsizliği alışkanlık hâline getirdiği kabul edilen subay ve astsubaylar hakkında verilecek Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasıyla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında en son alınan disiplin cezasının kesinleştiği tarihten geriye doğru son bir yıl içinde on sekiz disiplin cezası puanı veya en az iki farklı disiplin amirinden toplam on iki defa veya daha fazla disiplin cezası alan; en son alınan disiplin cezasının kesinleştiği tarihten geriye doğru son beş yıl içinde otuz beş disiplin cezası puanı veya en az iki farklı disiplin amirinden toplam yirmi beş defa veya daha fazla disiplin cezası alan subay ve astsubayların disiplinsizliği alışkanlık hâline getirdiğinin kabul edileceği belirtilmiştir. Maddenin (2) numaralı fıkrasında ise (1) numaralı fıkra kapsamında ceza puanlarının hesaplanmasının Kanun'a ekli (2) sayılı çizelgeye göre yapılacağı hükme bağlanmıştır.

38. Kurallara göre disiplinsizliği alışkanlık hâline getirmek dışındaki sebeplerle hakkında Silahlı Kuvvetlerden ayırma işlemi veya cezası uygulanan subay ve astsubaylar öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, disiplinsizliği alışkanlık hâline getirmek nedeniyle hakkında ayırma işlemi uygulananlar ise dört katını yükümlülük sürelerinin eksik kalan kısmı ile orantılı olarak kanuni faizi ile birlikte tazminat olarak ödemekle yükümlüdür.

39. Öte yandan 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasına göre "*TSK'da görev yapamaz.*" şeklinde sağlık raporu alanlar ile vazife malulü olarak TSK'dan ayrılanların tazminat ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu kapsamda "*TSK'da görev yapamaz.*" şeklinde sağlık raporu olanlar hariç olmak üzere adi malul olarak TSK'dan emekli olmayı tercih edenler öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katı oranında tazminat ödemekle yükümlüdür (bazı değişikliklerle birlikte bkz. AYM, E.2022/3, K.2022/71, 1/6/2022, § 10).

40. Anılan fıkraya göre ayrıca tazminat tutarının hesaplanması açısından Kuvvet Komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından belirlenen ve söz konusu askerî personelin kendilerine askerî öğrenci, subay ve astsubay nasbedildikten sonra yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masrafları dikkate alınacak; öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının hangi unsurlardan oluşacağı ve tahsiline ilişkin usul ve esaslar ise Bakanlık ve İçişleri Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından müştereken yürürlüğe konulacak yönetmelikte belirlenecektir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

41. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralların asker kişilerin görevlerinden ayrılmasını caydırmak amacıyla ihdas edildiği, yaptırım olarak öğrenim giderlerinin birkaç katı tazminat ödenmesinin mülkiyet hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirdiği, öğrenim giderlerinin dört kat olarak ödenmesinin ise meşru amacının bulunmadığı, ödenecek tutarın yüksekliği nedeniyle askerî personelin isteksiz olarak görevine devam etmek zorunda kalacağı, daha hafif tedbirlerle de askerî personelin görevde kalmasının sağlanabileceği, ayrıca 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi memurlar açısından mecburi hizmetin tamamlanmaması durumunda harcanan tutarın aynen iade ve taksitle ödeme imkânı bulunduğu ancak kurallar uyarınca ilgililerin yüksek miktarlarda tazminattan sorumlu tutulmalarının anayasal hükümlerle

bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 13., 35. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. "...iki katını,..." İbaresini

42. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 70. maddesi yönünden de incelenmiştir.

43. Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Dördüncü Bölümü'nde "*IV. Kamu hizmetlerine girme hakkı*" üst başlığı altında 70. maddesinde kamu hizmetlerine girme hakkına yer verilmiştir. "*Hizmete girme*" başlıklı maddenin birinci fıkrasında "*Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.*" denilmek suretiyle hakkın tanımı yapılmış, ikinci fıkrasında ise "*Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.*" denilmek suretiyle hizmete alınmada sadece görevin gerektirdiği nitelikler itibarıyla ayırım yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesi anılan hakkın sadece kamu hizmetlerine girmeyi değil kamu hizmetlerinde bulunmayı ve kalmayı da güvence altına aldığını kabul etmektedir (AYM, E.2021/104, K.2021/87, 11/11/2021, §§ 41-46; E.2024/26, K.2024/83, 14/3/2024, § 8).

44. Bununla birlikte kamu hizmetinden çıkmanın da söz konusu hakkın kapsamında olduğunun kabulü gerekir. Bu itibarla subay ve astsubayların istifa etmiş sayılması, görevden ayrılması veya görevle ilişkisinin kesilmesi durumunda kendilerine yapılan masrafların iki katı oranında bir tazminat ödeme yükümlülüğü öngören dava konusu kuralla bu kişilerin kamu hizmetinde bulunma ve bu hizmetten çıkma hakkı sınırlanmaktadır.

45. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir.

46. Anayasa'nın anılan maddesine göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

47. Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

48. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinin temel unsurlarından olan *hukuki belirlilik* ilkesi uyarınca kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

49. Kuralda öngörülen tazminatın kapsamının 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasında açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinden kuralın belirli ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu bu suretle kanunilik şartını taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

50. Anayasa'nın 70. maddesinde kamu hizmetlerine girme hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrası gereği hizmete alınmada *görevin gerektirdiği niteliklerin* gözetilmesi söz konusu hak bakımından özel bir sınırlama nedeni olarak öngörülmüştür (AYM, E.2020/97, K.2022/62, 1/6/2022, § 35). Bu sınırlama nedeni kamu hizmetinden çıkma hakkı açısından da geçerlidir.

51. Subay ve astsubayların kendilerine yapılan masrafların iki katı oranında tazminat ödemesini gerektiren durumların bunların yerine getirdiği görevin nitelikleriyle ilgili olmadığı söylenemez. Zira söz konusu yaptırımın bu kişilerin askerlik hizmeti içinde kalarak görevin gerektirdiği niteliklere uygun bir şekilde görev icra etmelerine katkı sunacağı açıktır. Bu itibarla kuralın anayasal anlamda meşru bir amaç taşıdığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kuralın ölçülü de olması gerekir.

52. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik*, öngörülen sınırlamanın ulaşmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; *gereklilik*, ulaşmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

53. Kural kapsamındaki askerî personele yapılan masrafların iki katı oranında tazminat ödeme yükümlülüğü getirilmesinin görevin gerektirdiği niteliklerin korunması bakımından elverişli bir araç olduğu açıktır.

54. Öte yandan millî güvenlik hizmetleri, yurt içinden veya yurt dışından ülkeye yönelecek saldırılara karşı silahlı kuvvetlerin her zaman hazır olmasını ve bu tehditlere en kısa zamanda müdahale edebilecek durumda bulunmasını gerektirir. Bu kapsamda rütbe, sınıf ve sayı itibarıyla yeterli sayıda askerî personel ülkeye yönelebilecek iç ve dış saldırılara karşı hazır bulundurulmalıdır (AYM, E.2021/44, K.2024/172, 17/10/2024, § 169).

55. Subay ve astsubayların TSK'dan ilişkilerinin kesilmesi veya ayrılmaları genel itibarıyla disiplinsizlik, mesleki yetersizlik veya belli bir süreyle ya da belli suçlar nedeniyle hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilmiş olma şartına bağlıdır. Anılan personelin yerine getirdiği görevlerin niteliği de gözetildiğinde hizmet içinde veya hizmet dışında disiplinsizlikten veya bazı suçları işlemekten kaçınması gerektiği açıktır.

56. *Sınıfı görevini yapamaz* raporu alarak adi malul olanlar, TSK'dan ayrılmak yerine başka sınıflarda görev yapmayı tercih edebilir. Adi maluliyeti tercih etmeleri durumunda ise bu kişiler eksik kalan zorunlu hizmet süreleri üzerinden tazminat ödemekle yükümlüdür. Belli sayıda askerî personelin hazır bulundurulması millî güvenliğin aksamaması açısından zorunludur. Bu yönüyle yerine getirilen görevin niteliği gereğince subay ve astsubayların başka sınıflarda göreve devam etmesini sağlamak amacıyla adi malul olarak TSK'dan ayrılmayı tercih eden personel için tazminat ödeme yükümlülüğünün öngörülmesi doğaldır.

57. İstifa etmiş sayılma hâli ise söz konusu personelin Bakanlıkça uygun görülmeyen yabancı kişilerle evlenmesi ya da çeşitli nedenlerle Türk vatandaşlığını kaybetme veya Türk vatandaşlığından çıkarılma durumlarıyla sınırlıdır. Millî savunma hizmetleri açısından subay ve astsubay rütbesindeki askerî personelin yerine getirdiği görevlerin önemi de gözetildiğinde Türk

vatandaşlığını kaybetme ya da Türk vatandaşlığından çıkarılma ya da Bakanlıkça uygun görülmeyen yabancı kişilerle evlenme hâllerinde, kuralla tazminat ödeme yükümlülüğü öngörülmesinin görevin gerektirdiği niteliklerin korunması açısından gerekli olmadığı söylenemez.

58. Ayrıca kanun koyucunun askerî hizmetlerin görevin gerektirdiği niteliklere uygun personel tarafından yerine getirilmesi için alacağı tedbirleri belirlemede takdir yetkisi bulunduğu gözetildiğinde kuralda öngörülen sınırlamadan daha hafif bir sınırlama aracıyla meşru amaca ulaşılacağı ileri sürülemez. Dolayısıyla kuralda öngörülen düzenlemenin meşru amaca ulaşma bakımından gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

59. Subay ve astsubay rütbesindeki personelin belli bir sayıda tutulması ve hazır bulundurulması millî güvenliğin sağlanması açısından kritik bir önemdedir. Kuralda bu personel için yapılan eğitim, öğrenim ve yetiştirme masraflarının iki katıyla sınırlı olarak tazminat miktarı belirlenmiştir. Ayrıca söz konusu tazminatın belirlenmesinde kişilerin eksik kalan zorunlu hizmet süresi dikkate alınmaktadır. Bunun yanında tazminat yükümlülerinin 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen durumlarda tazminat ödemekle yükümlü olduklarını bilerek subay ve astsubaylık mesleğini tercih ettikleri açıktır. Bu yönüyle kural gereğince kamu hizmetinden çıkma hakkına getirilen sınırlamada meşru amaçtan kaynaklanan kamusal yarar ile bireylerin katlandıkları külfet arasındaki makul dengenin ilgililer aleyhine bozulduğu söylenemez.

60. Kuralın önceki hâlinde tazminat yükümlülüğü, yapılan masrafların bir katı ile sınırlı iken kuralla birlikte bu oran iki katına çıkarılmıştır. Kuralın yürürlüğe girdiği 28/6/2024 tarihinden önce subay ve astsubay olarak göreve başlayanlar da kuralda öngörülen iki katı oranında tazminat ödemekle yükümlü kılınmıştır. Subay ve astsubay statüsünün devamı süresince ölçülü olmak kaydıyla bu statüye ilişkin hak ve yükümlülüklerde değişikliklerin yapılabileceği açıktır. Kuralla elde edilmek istenen kamusal yarar karşısında ödenmesi gereken tazminatın miktar itibarıyla ilgililere aşırı bir külfet yüklediği söylenemez. Başka bir ifadeyle kuralda tazminat miktarının belirlenmesinde esas alınan iki katı oranın kuralın yürürlüğe girdiği tarihte görevde olan subay ve astsubaylara öngörülemeyen nitelikte ve katlanılmaz ölçüde bir külfet yüklediği, bu yönüyle bu kişiler açısından da kamu hizmetinden çıkma hakkına orantısız bir sınırlama getirilmediği sonucuna varılmıştır.

61. Bu itibarla subay ve astsubaylardan mecburi hizmet süresi içinde görevlerinden istifa etmiş sayılanlar ile TSK'dan her ne şekilde olursa olsun mecburi hizmet yükümlülüğünü tamamlamadan ayrılan veya ilişkisi kesilen subay ve astsubayların askerî öğrenci, subay ve astsubay nasbedildikten sonra kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını ödemekle yükümlü kılan kuralla kamu hizmetinden çıkma hakkına getirilen sınırlamada ölçülülük ilkesiyle çelişen bir yön bulunmamaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 70. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 70. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

b. “...dört katını...” İbaresini

63. 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa’nın 70. maddesi yönünden de incelenmiştir.

64. Kuralda düzenlenen tazminat ödeme yükümlülüğüyle kamu hizmetinden çıkma hakkına sınırlama getirilmektedir.

65. 7517 sayılı Kanun’un 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun’un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını...” ibaresinin “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...iki katını...” ibaresinin Anayasa’ya uygunluk denetiminde kanunilik, meşru amaç, elverişlilik ve gereklilik ilkeleri çerçevesinde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

66. Buna karşılık disiplinsizliği alışkanlık hâline getirmesi nedeniyle TSK’dan ilişkisi kesilen subay ve astsubayların kendileri için yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının dört katı oranında bir tazminat ödemesinin miktar itibarıyla bu kişilere aşırı bir külfet yüklemeyeceği söylenemez. Zira orantılılık ilkesi uyarınca fiile karşı uygulanan yaptırımın miktar olarak aşırı bir külfete neden olmaması gerekir.

67. Bu itibarla kural kapsamında subay ve astsubayların zorunlu hizmet yükümlülüğü süresini doldurmadan 6413 sayılı Kanun’un 29. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işlemelerinden dolayı TSK’dan çıkarılmaları durumunda askerî öğrenci, subay ve astsubay naspedildikten sonra kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının dört katını tazminat olarak ödemekle yükümlü tutulmalarında meşru amaçtan kaynaklanan kamusal yarar ile bireylerin menfaatleri arasındaki makul dengenin bireyler aleyhine bozulduğu, bu yönüyle kuralın orantısız olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

68. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 13. ve 70. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Engin YILDIRIM ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe farklı gerekçeyle katılmışlardır.

Basri BAĞCI ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.

Kural Anayasa’nın 13. ve 70. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa’nın 35. maddesi yönünden incelenmemiştir.

Kuralın Anayasa’nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Ç. Kanun’un 14. Maddesiyle 926 sayılı Kanun’un Değiştirilen Ek 39. Maddesinin İkinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan “...mülakat...” İbaresinin ve On Birinci Fıkrasının İncelenmesi

1. İkinci Fıkranın Birinci Cümlesinde Yer Alan “...mülakat...” İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

69. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda öngörülen mülakatla ilgili kamera kaydının alınmasına ilişkin güvence oluşturulmamasının söz konusu sınavları saydamlık,

nesnellik ve şeffaflık boyutundan uzaklaştırdığı, kamu görevlisi olan müfettişlerin atanmalarında keyfiliği önleyecek ve tarafsızlığı sağlayacak tedbirlere yer verilmesi ve liyakatin esas alınması gerektiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 70. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

70. 926 sayılı Kanun'un ek 39. maddesinin birinci fıkrasında Bakanlığın müfettiş kadrolarına askerî kaynaktan atama yapılabileceği; ikinci fıkrasının birinci cümlesinde giriş sınavının, mülakat şeklinde beş kişilik sınav kurulu tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Söz konusu fıkranın birinci cümlesinde yer alan "...mülakat..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır. Bu itibarla kuralla mülakat sınavında başarılı olmak Bakanlığın müfettiş kadrosuna atanmada bir şart olarak öngörülmüştür.

71. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

72. Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca memurların ve diğer kamu görevlilerinin niteliklerini, atanmalarını, görev ve yetkilerini belirleme yetkisi kanun koyucuya aittir ve kanun koyucunun bu yetki kapsamında memur ve diğer kamu görevlilerinin atama ve terfi şartlarını düzenlemesi mümkündür. Bu çerçevede kuralla denetim hizmetleri kapsamında Bakanlığın genel idare esaslara göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yürüten müfettiş kadrosuna atanabilmek için Bakanlık tarafından mülakat şeklinde yapılacak giriş sınavında başarılı olma şartının öngörülmesinde Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmamaktadır. Bu şartın öngörülmesiyle kamu yararının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ise anayasallık denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 216; E.2020/30, K.2023/12, 25/1/2023, § 11; E.2022/47, K.2023/124, 13/7/2023, § 41).

73. Bakanlığın müfettiş kadrolarına askerî kaynaktan müfettiş atanması hususunda hangi yöntemle sınav yapılacağı hususunun kanunda tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli ve öngörülebilir olduğu, bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

74. Diğer yandan hukuk devletinin vazgeçilmez unsuru idarenin işlem ve eylemlerinin yargısal denetime tabi olmasıdır. Nitekim söz konusu yargısal denetim idareyi hukuka bağlı kılmakta ve keyfî uygulamalardan kaçınmasını sağlamaktadır. Kuralla müfettiş kadrosuna atanabilmek için yapılan giriş sınavının sonuçlarını yargısal denetimden muaf tutan herhangi bir düzenleme yoktur. Ayrıca tüm bilgi ve belgenin idarenin yedinde bulunduğu bir idari işlemin hukuka uygunluğunun ispatı külfetinin idareye ait olduğu kuralının ters çevrildiğinin düşünülmesi için herhangi bir neden bulunmamaktadır. Dolayısıyla ilgililer mülakat şeklinde yapılacak giriş sınavını yargı organları önüne taşıyabilecek, idarenin sınavın hukuka uygun bir biçimde yürütüldüğünü ispatlayamaması hâlinde bunu iptal ettirmeleri mümkün olacaktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2020/30, K.2023/12, 25/1/2023, § 14; E.2022/47, K.2023/124, 13/7/2023, § 42).

75. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 70. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

2. On Birinci Fıkra

a. İptal Talebinin Gerekçesi

76. Dava dilekçesinde özetle; sınava müracaat şekli, başvuruda bulunanların müracaatlarının değerlendirilmesi ve diğer hususların düzenlenmesinde yürütme organına verilen yetkinin genel çerçevesinin kanunda belirlenmediği, bu durumun keyfiliğe neden olabileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 10., 70., 123., 124., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

77. Dava konusu kural, askerî kaynaktan müfettiş alımına ilişkin olarak sınava müracaat şekli, başvuruda bulunanların müracaatlarının değerlendirilmesi ile diğer hususların Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirleneceğini hüküm altına almaktadır.

78. Anayasa'nın 7. maddesinde “*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.*” denilmektedir. Yasama yetkisinin TBMM'ye ait olması ve bu yetkinin devredilememesi kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu hükme yer veren Anayasa'nın 7. maddesinin gerekçesinde yasama yetkisinin parlamentoya ait olması “*demokrasi rejimini benimseyen siyasi rejimlerde kaçınılmaz bir durum*” olarak nitelendirilmiştir. Madde gerekçesinden de anlaşılabacağı üzere yasama yetkisinin devredilemezliği, esasen kanun koyma yetkisinin TBMM dışında başka bir organca kullanılamaması anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 7. maddesi ile yasaklanan, kanun yapma yetkisinin devredilmesidir (AYM, E.2021/73, K.2022/51, 21/4/2022, § 15).

79. Türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından ilke olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanması, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmenin türevsel nitelikteki işlemlerine bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; E.2022/101, K.2024/124, 27/6/2024, § 20).

80. Müfettişlerin görevleri kapsamında yerine getirdikleri faaliyetlerin Bakanlığın genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerden olduğu açıktır. Dolayısıyla askerî personelin müfettiş olarak atanmasına ilişkin şartlar ile bu atamanın dayanağı giriş sınavına ilişkin genel esasların kanunla düzenlenmesi gerekir.

81. Kamu görevlisi statüsünde olan söz konusu personelin mülakat şeklindeki bir sınavla mesleğe alınması, sınava başvuru konusunda şartlar öngörülmesi kanun koyucunun takdir yetkisinde olmakla birlikte bu personelin anılan sınavlarla mesleğe alınmasına ilişkin temel ilkelerin Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi ve bu bağlamda Anayasa'nın

7. maddesi uyarınca yasama yetkisinin idareye devredilmemesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, § 199).

82. 926 sayılı Kanun'un ek 39. maddesinin ikinci fıkrasında giriş sınavının beş kişilik sınav kurulu tarafından yapılacağı, Bakanlık Teftiş Kurulu Başkanının sınav kurulunun başkanı olduğu, sınav kurulunun iki üyesinin Bakanlıktaki birim amirleri arasından, diğer iki üyesinin ise müfettişler arasından Bakan tarafından belirleneceği, ayrıca müfettişler arasından aynı usulle iki yedek üyenin belirleneceği düzenlenmiştir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasına göre müfettişlik giriş sınavına başvurabilmek için kara, deniz ve hava kuvvetleri mensubu üstsubay (binbaşı, yarbay, albay) rütbesinde bulunmak gerekir. Maddenin dördüncü fıkrasında giriş sınavına başvuru yeri, şekli, şartları, istenecek belge ve beyanlar, son başvuru tarihi, sınavın yapılış şekli, yeri, zamanı ve atama yapılacak kadro sayısı, sınava çağrılacak aday sayısı ile diğer hususların sınav tarihinden en az 45 gün önce Bakanlığın internet sitesinde yayımlanmak suretiyle duyurulacağı belirtilmiştir. Beşinci fıkraya göre başvuruda bulunanların sicil notunun %70'i, takdirname ve/veya başarı belgeleri ile cezalarının %25'i, yabancı dil notunun %5'i dikkate alınacak ve alınacak müfettiş sayısının en fazla dört katı aday sınava çağrılacaktır. Altıncı fıkarda giriş sınavında adayların hangi yönlerinden değerlendirileceği açıkça belirlenmiştir. Yedinci fıkarda adayların sınav kurulu başkan ve üyeleri tarafından altıncı fıkranın (a) bendi için 50 puan, (b) ile (e) bentlerinde yazılı özelliklerin her biri için onar puan üzerinden değerlendirileceği belirtilmiştir.

83. Sekizinci fıkraya göre giriş sınavında 100 tam puan üzerinden en az 70 puan almak gerekir. Sınav kurulu başkan ve üyelerince her bir adaya ayrı ayrı puan verilir ve bu puanların aritmetik ortalaması adayın giriş sınavı puanını oluşturur. Bu puanlar tutanağa geçirilir. Giriş sınavında 70 ve üzeri puan alan adaylar, puanı en yüksek adaydan başlamak suretiyle başarı sırasına göre sıralanarak atama yapılacak kadro sayısı kadar aday belirlenir. Bu durum bir tutanağa bağlanır. Adayların başarı sırası belirlenirken giriş sınavı puanının eşit olması hâlinde kıdemi yüksek olan adaya öncelik tanınır. Giriş sınavında 70 ve üzeri puan almak atama yapılacak kadro sayısının dışında kalan adaylar için kazanılmış hak oluşturmaz. Giriş sınavında başarı gösterenler, bu sınavdaki başarı sırasına göre müfettişliğe atanır.

84. Bu itibarla Kanun'da askerî kaynaktan müfettiş alımına ilişkin olarak giriş sınavına başvuru koşullarının, sınav kurulunun oluşumunun, sınav usulünün, sınav konularının, sınavın ilanın şeklinin ve sınavda uygulanacak değerlendirme esaslarının açıkça belirlendiği, kuralda yönetmelikle düzenleme yapılmasına imkân tanınan konuların ise daha çok mülakat sınavının uzmanlık ve teknik boyutuna ilişkin hususları kapsadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla belirtilen konularda kuralla idareye düzenleme yetkisi verilmesinin kanunla düzenleme ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkeleriyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

85. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 124. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 7. ve 128. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 124. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 70., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

D. Kanun'un 17. Maddesiyle 1325 Sayılı Kanun'un Ek 2. Maddesine Eklenen İkinci Fıkranın İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

86. Dava konusu kuralda fakülte veya yüksekokullarda öğrenim gören askerî öğrencilerin -askerî öğrencilik statüsü devam ederken ya da bu statü sona erdikten sonra- öğrenim gördükleri bölümleri/programları veya okumakta oldukları yükseköğretim kurumlarını değiştiremeyecekleri veya yatay geçiş yapamayacakları hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte kural askerî öğrenci sıfatı sona erdikten sonra ilgililerin yeniden sınava girmek suretiyle başka bölüm/program/yükseköğretim kurumunda öğrenime başlamalarına engel olmamaktadır.

87. Yükseköğretim Kurumu öğrencilerinin yatay geçiş yapmalarına ilişkin usul ve esaslar 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ile 44. maddesinin (c) fıkrası gereğince Yükseköğretim Kurulunca belirlenmektedir. Dolayısıyla askerî öğrencilerin yatay geçiş yapmaları Yükseköğretim Kurulunun bu husustaki düzenlemelerine tabi iken kuralla bunların yatay geçiş yapamayacakları hükme bağlanmıştır.

88. 1325 sayılı Kanun'un ek 2. maddesinin birinci fıkrasında ihtiyaç duyulması hâlinde lise ve dengi okulları bitirerek fakülte ve yüksekokullara devam hakkını kazanmış olanlar ile fakülte veya yüksekokullarda okudukları sınıfı başarı ile geçen öğrencilerin seçildikleri takdirde yurt içi ve yurt dışındaki fakülte veya yüksekokullarda askerî öğrenci olarak öğrenim yapacakları belirtilmiştir.

89. Anılan Kanun'un ek 4. maddesinde ahlak notunu kaybeden, öğrenimlerini süresinde tamamlayamayan, sağlık sebebiyle veya disiplin kurulu kararıyla ya da mahkeme kararıyla askerî öğrencilik niteliğini kaybeden, fakülte veya yüksekokullarca öğrencilik hakkı sona erdirilen, giriş koşullarını sağlamadığı sonradan anlaşılan kişilerin askerî öğrencilik sıfatını kaybedeceği belirtilmiştir.

90. Kanun'un ek 5. maddesinde de bunların fakülte ve yüksekokullarla ilişkilerinin kesileceği, fakültelerde veya yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerden sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere devlet tarafından yapılan masrafların sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faiziyle birlikte hesaplanacak tutarın iki katının ödettirileceği hükme bağlanmıştır.

91. Ek 7. maddede ise askerî öğrencilerin lisans ve ön lisans seviyesinde birinci sınıfın temmuz ayının son gününe kadar istifa edebilecekleri öngörülmüştür. Bunlar istifa etmeyi tercih etmeleri durumunda kendilerine yapılan okul harcamalarının iki katını harcama tarihinden itibaren işleyecek kanuni faiziyle birlikte tazminat olarak ödemekle yükümlüdür.

92. Ek 5. ve ek 7. maddelere göre hesaplanacak tazminata ilişkin personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizler hesaplama dâhil edilmeyecektir.

93. Ek 7. maddenin 7517 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değişiklik yapılmadan önceki hâlinde askerî öğrencilerin lisans seviyesinde dördüncü sınıfın, ön lisans seviyesinde ise ikinci sınıfın temmuz ayının son gününe kadar kendilerine yapılan masrafları sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faiziyle birlikte ödemeleri durumunda istifa edebilecekleri öngörülmüştür. Dolayısıyla söz konusu değişiklikle askerî öğrencilerin istifasına ilişkin sürelerin bir yıla indirildiği, tazminat miktarının da iki katına çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

94. Dava dilekçesinde özetle; fakülte veya yüksekokullarda öğrenim gören askerî öğrencilerin hiçbir koşulda öğrenim gördükleri bölümleri/programları veya okumakta oldukları

yükseköğretim kurumlarını değiştirmelerine ve yatay geçiş yapmalarına imkân tanınmamasının bu kişilerin maddi ve manevi varlıklarını geliştirme hakkını, eğitim hakkını, eşitlik ilkesini, devletin gençleri koruma yükümlülüğünü ihlal ettiği, askerî öğrencilik sıfatının söz konusu temel hak ve özgürlüklerden feragat edildiği anlamına gelemeyeceği, bu hususlardaki değişiklik taleplerinin Bakanlıkça değerlendirilmesi durumunda da personel planlamasında sorun yaşanmayacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 10., 13., 17., 42., 58. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

95. Anayasa'nın 10. maddesinde “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malûl ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*” denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

96. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, farklı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2017/47, K.2017/84, 29/3/2017, § 18; E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 25).

97. Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapılıp yapılmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı, orantılı olup olmadığı hususları irdelenmelidir. Orantılılık ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunmasını gerektirir. Diğer bir ifadeyle bu ilke, farklı muamelenin öngörülen objektif amaç ile orantılı olmasını gerektirir (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 65; E.2021/1, K.2021/32, 29/4/2021, § 32).

98. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrasında kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı belirtilmek suretiyle eğitim ve öğrenim hakkı herkes yönünden güvence altına alınmıştır.

99. Eğitim ve öğrenim hakkı kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerini de kapsar (AYM, E.2023/78, K.2024/55, 22/2/2024, § 37; Sara Akgül [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018, § 120; Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 34).

100.2547 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yükseköğretim, millî eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim ve öğretimin tümü olarak tanımlanmıştır.

101.Eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine kişilerin eğitim ve öğrenim almasını engellememe ödevini yüklemektedir. Eğitim ve öğrenim hakkı belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını ve bu eğitim kurumlarına devam edebilmeyi teminat altına almaktadır (AYM, E.2023/78, K.2024/55, 22/2/2024, § 39). Bununla birlikte bu hakkın yüksek öğrenim gören kişilere öğrenim gördükleri bölümleri/programları/öğrenim gördükleri yükseköğrenim kurumlarını değiştirme veya bunlara yatay geçiş imkânı sağlama ve buna ilişkin düzenleme yapma konusunda devlete herhangi bir pozitif yükümlülük yüklediği söylenemez.

102.Ancak anılan Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ve 44. maddesinin (c) fıkrası ile Yükseköğretim Kuruluna tanınan yetkiler kapsamında 24/4/2010 tarihli ve 27561 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Programlar Arasında Geçiş, Çift Anadal, Yan Dal ile Kurumlar Arası Kredi Transferi Yapılması Esaslarına İlişkin Yönetmelik'in 7. ve ek 1. maddelerinde yükseköğrenim kurumu öğrencilerinin başarı durumuna veya kayıt olduğu yıldaki merkezî yerleştirme puanına göre yerleştirildikleri bölümlerini/programlarını/yükseköğrenim kurumlarını değiştirebilmeleri veya yatay geçiş yapabilmeleri hususunda düzenlemeler yapılmıştır.

103.Bu itibarla fakülte veya yüksekokullarda öğrenim gören askerî öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümleri/programları veya okumakta oldukları yükseköğretim kurumlarını değiştiremeyeceklerini veya yatay geçiş yapamayacaklarını öngören kuralın eğitim ve öğrenim hakkına sınırlama getirdiği açıktır.

104.Kuralda fakülte ve yüksekokullarda okuyan askerî öğrencilerin bölüm, program veya yükseköğretim kurumlarını değiştirmeleri hususunda getirilen sınırlamanın kapsam ve sınırlarının açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli ve öngörülebilir olduğu, bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

105.Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlanmasına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte eğitim hakkının mutlak ve sınırsız bir hak olduğu düşünülemez. Nitekim anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen "*Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.*" hükmüyle kanun koyucuya bir takdir alanı oluşturulmuştur. Kanun koyucuya tanınan bu takdir yetkisinin özünde bir *sınırlama* yetkisi de içerdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir yetkisinin geniş olduğu, bu bağlamda eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesinin bulunmadığı ifade edilebilir. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olacağı açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2018/94, K.2023/10, 25/1/2023, § 89; *Adem Öğüt ve diğ.leri* [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 53).

106.Kuralın amacının silahlı kuvvetlerde görev alacak personelle ilgili olarak yapılan planlamaya uygun şekilde, ilgili bölümlerden mezun olanların bu alanlarda çalıştırılmalarını temin etmek olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın anayasal olarak meşru bir amaç taşıdığı görülmüştür.

107.Askerî öğrencilerin bölüm/program ya da yükseköğrenim kurumunu değiştirmelerini engelleyen kuralın meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olduğu açıktır. Bununla birlikte kanun koyucunun askerî hizmetlerin etkin ve verimli şekilde yürütülmesi amacıyla alacağı tedbirleri belirlemede takdir yetkisi bulunduğu gözetildiğinde kuralla ulaşılmak istenen meşru

amaca daha hafif bir sınırlama aracı ile ulaşılabileceği söylenemez. Dolayısıyla kuralın gereklilik ilkesine aykırı olmadığı anlaşılmaktadır.

108.Bunun yanı sıra kural askerî öğrencilerin yatay geçiş yapamayacaklarını hüküm altına almakla birlikte bunların yeniden sınava girmek suretiyle diğer bölüm/program/yükseköğretim kurumlarına kayıt yaptırabilmelerine veya başarılı oldukları derslerden -ilgili mevzuat kapsamında- yeni kayıt oldukları bölüm/program/yükseköğretim kurumunda muaf tutulmalarına engel olmamaktadır. Ayrıca askerî öğrenciler, aynı eğitim kurumunda öğrenim gören diğer öğrencilerden farklı bir giriş usulüne tabi olarak ve kendi istekleriyle kayıt oldukları bölüm/program/yükseköğretim kurumlarını değiştiremeyeceklerini ve yatay geçiş yapamayacaklarını bilerek kayıt olmaktadır. Bu durumda kuralın askerî öğrencilere aşırı bir külfet yüklediği söylenemez. Dolayısıyla kuraldaki meşru amaçtan kaynaklanan kamusal yarar ile sınırlama nedeniyle kişilerin etkilenen menfaatleri arasındaki makul dengenin bozulmadığı, bu yönüyle kuralla eğitim hakkına yönelik sınırlamanın orantılı olduğu anlaşılmaktadır.

109.Öte yandan kural 28/6/2024 tarihinde yürürlüğe girmiş olup kuralda bu tarihten önce yükseköğretim kurumlarında eğitim gören askerî öğrencilere ilişkin olarak bir geçiş hükmüne yer verilmemiştir. Ancak askerî öğrenci sıfatı devam ederken personel planlaması kapsamında bu statüye ilişkin olarak bazı düzenlemelerin yapılması mümkündür. Dolayısıyla anılan tarihten önce askerî öğrencilik sıfatını taşıyanlar açısından da kuralla eğitim ve öğrenim haklarına getirilen sınırlamanın bunlara aşırı bir külfet yüklediği söylenemez. Bu itibarla kuralın bu yönüyle de orantılılık ilkesine aykırılık teşkil etmediği sonucuna varılmıştır.

110.Bunun yanı sıra kural kapsamında yükseköğretim kurumlarında eğitim gören askerî öğrenciler ile diğer öğrenciler, bölüm/program/yükseköğretim kurumu değiştirme yönünden farklı uygulamalara tabi tutulmuştur. Bu itibarla kuralın eşitlik ilkesi yönünde de incelenmesi gerekir.

111.Bu kapsamda yükseköğretim kurumlarında eğitim gören askerî öğrenciler ile diğer yükseköğretim kurumu öğrencilerinin karşılaştırılabilir gruplar olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bunlar arasında öngörülen farklı uygulamanın nesnel ve makul bir sebebinin bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir.

112.Millî savunma hizmetlerinin niteliği gereği askerî disiplin ve becerilerin kazandırılması açısından uzmanlık gerektiren görevlerde istihdam edilecek personelin yükseköğretim kurumlarında askerî öğrenci statüsünde yetiştirildiği açıktır. Bu personelin öğrenim gördükleri bölüm/program/yükseköğretim kurumundan mezun olarak silahlı kuvvetlere katılması hususu personel planlaması, dolayısıyla millî savunma hizmetlerinin aksamaması açısından önemlidir. Bu kapsamda yükseköğretim kurumlarında eğitim gören askerî öğrenciler ile diğer öğrenciler arasında bölüm/program/yükseköğretim kurumu değişikliği açısından fark gözetilmesi personel planlamasında aksamanın önlenmesi amacına hizmet etmektedir. Dolayısıyla kuralın nesnel ve makul bir sebebi bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bununla birlikte kural kapsamındaki öğrencilerin askerî öğrencilik sıfatının sona ermesiyle yeniden sınava girmek suretiyle başka bölüm/program/yükseköğretim kurumuna kayıt yaptırımları da mümkündür. Bu yönüyle kural kapsamında askerî öğrenciler aleyhine öngörülen farklı uygulamanın meşru amaç bakımından orantısızlığa neden olduğu söylenemez.

113.Bu itibarla fakülte veya yüksekokullarda öğrenim gören askerî öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümleri/programları veya okumakta oldukları yükseköğretim kurumlarını

değiştiremeyeceklerini veya yatay geçiş yapamayacaklarını düzenleyen kuralda eşitlik ilkesiyle çelişen bir yön de bulunmamaktadır.

114.Bu nedenlerle kural, Anayasa'nın 10., 13. ve 42. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 17., 58. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

E. Kanun'un 18. Maddesiyle 1325 Sayılı Kanun'un Ek 5. Maddesinin İkinci Fıkrasında Yer Alan "...hesaplanarak..." İbaresinin "...hesaplanacak tutarın iki katı..." Şeklinde Değiştirilmesinde Bulunan "...iki katı..." İbaresinin ve Anılan Maddeye Eklenen Üçüncü Fıkra Yer Alan "...dört katı..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

115.1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında anılan Kanun'un ek 2. maddesi kapsamında yurt içi ve yurt dışındaki fakülte veya yüksekokullarda askerî öğrenci olarak öğrenim yapanlardan sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere -personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderlerinin, kitap ve kırtasiye giderlerinin, öğrenci harçlıklarının ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizleri hariç- devlet tarafından yapılan masrafların, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faiziyle birlikte hesaplanacak tutarın iki katının ödettirileceği öngörülmüştür. Anılan fıkra yer alan "...iki katı..." ibaresi dava konusu kurallardan ilkinin oluşturmaktadır.

116.Kanun'un ek 5. maddesinin üçüncü fıkrasında ise fakültelerde veya yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerden ek 4. maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde düzenlenen disiplinsizlikler nedeniyle askerî öğrencilikten çıkarılmasına karar verilenlere bu maddeye göre hesaplanacak tazminat miktarının dört katının ödettirileceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu fıkra yer alan "...dört katı..." ibaresi dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

117.Anılan bentlerde yönetmelikte tespit edilecek ahlak notunu kaybedenler ile yönetmelikte belirtilecek esaslar dâhilinde, askerî öğrenci niteliğini kaybettiklerine dair disiplin kurullarınca haklarında karar verilenlerin askerî öğrencilik niteliğini kaybedecekleri düzenlenmiştir. Söz konusu fıkraya göre ayrıca öğrenimlerini yönetmelikte belirtilecek süreler içinde tamamlayamayanlar, sağlık kurullarınca verilecek raporlara istinaden sağlık durumları sebebiyle askerî öğrenci olarak öğrenimine devam imkânı kalmayanlar, mahkeme kararıyla öğrencilik hukukunu kaybedenler, fakülte ve yüksekokullarca öğrencilik hakkı sona erdirilenler, yönetmelikte tespit edilecek giriş koşullarına uymadıkları sonradan anlaşılanlar da askerî öğrencilik niteliğini kaybedecektir.

118.Ek 5. maddenin birinci fıkrasında ise ek 4. madde gereğince askerî öğrenci niteliğini kaybedenlerin ilişkilerinin kesileceği belirtilmiştir.

119.Ek 6. maddede fakültelerde ve yüksekokullarda askerî öğrenci olarak okutulacakların giriş şartlarının, görev ve sorumluluklarının, askerî öğrencilikten çıkarılmayla ilgili işlemlerin, fakülte veya yüksekokullarda azami öğrenim sürelerinin, askerî eğitime ait hususların yönetmelikte belirleneceği hükme bağlanmıştır. 23/3/2021 tarihli ve 31432 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Fakülte ve Yüksekokullar Askerî Öğrenci Komutanlığı Ve Öğrencileri İle Fakülte Ve Yüksekokullardan Yetişen Subaylara Ve Astsubaylara İlişkin Yönetmelik'in 16. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim ve öğretim süresi ilgili mevzuatta belirlenen süre kadardır.

120.2547 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (c) fıkrasında da azami öğrenim süreleri düzenlenmiştir. Buna göre öğrenciler, öğrenim süresi iki yıl olan ön lisans programlarını azami dört yıl, öğrenim süresi dört yıl olan lisans programlarını azami yedi yıl, öğrenim süresi beş yıl olan lisans programlarını azami sekiz yıl, öğrenim süresi altı yıl olan lisans programlarını azami dokuz yıl içinde tamamlamak zorundadır. Bir yıl süreli yabancı dil hazırlık sınıfı bu sürelerle dâhil değildir. Söz konusu süreler, kayıt olduğu programa ilişkin derslerin verildiği dönemden başlamak üzere her dönem için kayıt yaptırıp yaptırmadığına bakılmaksızın uygulanır.

121.Anılan Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde ise yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasının uygulanmasını gerektiren eylemler düzenlenmiştir. Buna göre mahkeme kararıyla kesinleşmiş olmak kaydıyla suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, böyle bir örgütü yönetmek veya bu amaçla kurulan örgüte üye olmak, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri satmak, başkalarına vermek ya da ticaretini yapmak, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a aykırı olarak ateşli silahlarla, mermilerini ve bıçaklarla saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer aletleri, patlayıcı maddeleri kullanmak, kişilerin vücudu üzerinde cinsel davranışlarda bulunmak suretiyle cinsel dokunulmazlıklarını ihlal etmek fiillerini işleyenler hakkında çıkarma cezası uygulanır.

122.Ayrıca 1632 sayılı Kanun'un 32. maddesinde askerî öğrenciler hakkında askerî mahkemeler veya adliye mahkemelerince asıl ceza ile birlikte askerî öğrencilik hukukunu kaybettirme cezasının da verileceği hâller sayılmıştır. Buna göre taksirli suçlardan verilen cezalar hariç olmak üzere ölüm, ağır hapis veya üç aydan fazla hapis cezasına hükümlülük hâlinde ve devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle hükümlülük hâlinde askerî öğrencilik hukukunu kaybettirme cezası da verilir. Bu husus mahkeme hükmünde belirtilmemiş olsa dahi silahlı kuvvetlerden çıkarmayı gerektirir. Bu ceza ayrıca bir hükme gerek kalmaksızın askerî öğrencilik sıfatının, muvazzaf askerî personel yetiştiren askerî okullara girme hakkının kaybedilmesi sonucunu doğurur.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

123.Dava dilekçesinde özetle; 7517 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını,..." ibaresinin "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını..." şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...iki katını,..." ve "...dört katını..." ibarelerine yönelik gerekçelerle kuralların Anayasa'nın 13., 35. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. "...iki katı..." İbaresini

124.Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20; E.2023/49, K.2024/54, 22/2/2024, § 13).

125.Mülkiyet hakkı; kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, onun semerelerinden yararlanma ve üzerinde tasarruf etme imkânı veren bir haktır. Bu bağlamda malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin kısıtlanması veya mülkünden yoksun bırakılması mülkiyet hakkına getirilmiş bir sınırlama niteliğindedir (AYM, E.2019/50, K.2019/96, 25/12/2019, § 14; E.2023/49, K.2024/54, 22/2/2024, § 15).

126.Kuralla fakülte veya yüksekokullarda askerî öğrenci olarak öğrenim yapanlardan sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere devlet tarafından yapılan masrafların iki katının ödetirileceği öngörülmek suretiyle bu kişilerin mülkiyet hakkına sınırlama getirilmektedir.

127.Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle anılan hakka yönelik sınırlamaların kanunda öngörülmesi gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan mülkiyet hakkına sınırlama getirilirken temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekir.

128.1325 sayılı Kanun'un ek 4. maddesinde askerî öğrencilikten çıkarılmayı gerektiren hâller ile anılan Kanun'un ek 5. maddesinde askerî öğrencilik sıfatının kaybedilmesi hâlinde yapılacak işlemler ve ödenecek tazminatın nasıl hesaplanacağını açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu, bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

129.Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlanabilmektedir. Kamu yararı mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlanmasına imkân tanımakla bir sınırlama amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının söz konusu amaç dışında sınırlanamayacağını öngörmek suretiyle bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (AYM, E.2022/105, K.2023/54, 22/3/2023, § 27; *Nusrat Külâh* [2. B.], B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 53; *Yunis Ağlar* [1. B.], B. No: 2013/1239, 20/3/2014, § 28).

130.Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

131.Kuralın gerekçesinde “*Fakültelerde veya yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerden, sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere, personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizleri hariç, Devlet tarafından yapılan masraflar, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanacak tutarın iki katı ödettilmesi ayrıca 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununda ifade edildiği üzere askerlik mesleğinin temeli olan disiplinin muhafazası ve idamesi kapsamında fakültelerde veya yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerden, yönetmelikte tespit edilecek ahlak notunu kaybedenler ile askeri öğrenci niteliğini yitirdiklerine dair disiplin kurullarınca haklarında karar verilerek askeri öğrencilikten çıkarılanlara, bu maddeye göre hesaplanacak tazminat miktarının dört katı ödettilmesi amaçlanmaktadır.*” denilmektedir.

132.Askerî öğrencilerin ilişkilerinin kesilmesi durumunda eğitimleri için devletin kendilerine yaptığı harcamaların iki katı oranında tazminat ödemelerini öngören kuralın askerî öğrencilik sürecinin tamamlanması ve bu kişilere görevin gerektirdiği niteliklerin kazandırılarak ihtiyaç duyulan nitelikli askerî personelin temini amacıyla ihdas edildiği anlaşılmaktadır. Bu

itibarla kuralın kamu yararı amacı taşıdığı açıktır. Bununla birlikte kuralın Anayasa'ya aykırı olmaması için ölçülülük ilkesine de aykırı olmaması gerekir.

133.Kural kapsamında askerî öğrencilerin ilişkilerinin kesilmesi durumunda eğitimleri için devletin kendilerine yaptığı harcamaların iki katı oranında tazminat ödenmesinin meşru amaca ulaşmak bakımından elverişli bir araç olduğu açıktır. Öte yandan kanun koyucunun askerî hizmetlerin etkin ve verimli şekilde yürütülmesi amacıyla alacağı tedbirleri belirlemede takdir yetkisi bulunduğu gözetildiğinde kuralla ulaşmak istenen meşru amaca daha hafif bir sınırlama aracı ile ulaşılabilmesi de söylenemez. Dolayısıyla kuralın gereklilik ilkesine aykırı olmadığı anlaşılmaktadır.

134.Bununla birlikte kuralda tazminat ödenmesini gerektiren durumlar, genel itibarıyla disiplinsizliğe, akademik başarısızlığa, belli sürelerle veya belli suçlardan dolayı mahkûmiyete ya da askerî öğrenciliğe kabul için öngörülen şartların taşınmadığının sonradan anlaşılması hâllerine ilişkindir. Disiplinin ön planda olduğu askerî hizmetlerde görev alacak askerî öğrencilerin anılan hususlarda daha özenli davranmaları gerektiği açıktır. Dolayısıyla kuralda belirtilen nedenlerle askerî öğrencilikle ilişkin kesilmesi durumunda ilgililer için iki kat tazminat ödeme yükümlülüğü öngörülmesinde meşru amaçtan kaynaklanan kamusal yarar ile bireylerin menfaatleri arasındaki makul dengenin sağlanmadığı söylenemez. Bu yönüyle askerî öğrenciler için aşırı bir külfet öngörmeyen kuralın orantılılık ilkesine aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

135.Diğer yandan geçiş hükümlerinin öngörülmemiş olması nedeniyle kuralın yürürlüğe girdiği 28/6/2024 tarihinde askerî öğrenci olanlar da kendilerine yapılan masrafların iki katı oranında tazminat ödemek zorunda kalacaktır. Askerî öğrencilik statüsünün devamı süresince ölçülü olmak kaydıyla bu statüye ilişkin hak ve yükümlülüklerde değişiklik yapılabileceği açıktır. Dolayısıyla anılan tarihten önce askerî öğrencilik sıfatını taşıyanlar açısından da kuralla mülkiyet getirilen sınırlamanın bu kişilere aşırı bir külfet yüklediği söylenemez. Bu itibarla kuralın bu yönüyle de orantılılık ilkesine aykırılık teşkil etmediği değerlendirilmiştir.

136.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

b. "...dört katı..." İbaresini

137.Dava konusu kural, fakültelerde veya yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerden 1325 sayılı Kanun'un ek 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde düzenlenen disiplinsizlikler nedeniyle askerî öğrencilikten çıkarılmasına karar verilenlere anılan Kanun'un ek 5. maddesine göre hesaplanacak tazminat miktarının dört katının ödettirileceğini öngörmek suretiyle mülkiyet hakkını sınırlamaktadır.

138.7517 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...hesaplanarak..." ibaresinin "...hesaplanacak tutarın iki katı..." şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...iki katı..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde kanunilik, meşru amaç, elverişlilik ve gereklilik ilkeleri çerçevesinde yapılan açıklamalar uygun olduğu ölçüde dava konusu kural yönünden de geçerlidir.

139.Ancak anılan Kanun'un ek 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında yönetmelikte tespit edilecek ahlak notunu kaybedenler ile yönetmelikte belirtilecek

esaslar dâhilinde askerî öğrenci niteliğini kaybettiklerine dair disiplin kurullarınca haklarında karar verilenlerin kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının dört katı oranında bir tazminat ödemesi miktar olarak aşırı bir külfet yüklemektedir. Zira orantılılık ilkesi uyarınca fiile karşı uygulanan yaptırımın miktar olarak aşırı bir külfete neden olmaması gerekir. Bu itibarla kuralda meşru amaçtan kaynaklanan kamusal yarar ile söz konusu kişilere yüklenen külfet arasındaki makul dengenin ilgililer aleyhine bozulduğu, bu yönüyle kuralın orantılılık ilkesiyle çeliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

140.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Basri BAĞCI ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

F. Kanun'un 19. Maddesiyle 1325 Sayılı Kanun'un Değiştirilen Ek 7. Maddesinin Birinci Fıkrasının (a) Bendinde Yer Alan "...iki katı..." İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

141.Dava dilekçesinde özetle; 7517 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını,..." ibaresinin "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını..." şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...iki katını,..." ve "...dört katını..." ibarelerine yönelik gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 13., 35. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

142.1325 sayılı Kanun'un ek 7. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde askerî eğitim-öğretim kurumları ile yurt içinde ve yurt dışında fakülte ve yüksekokullarda öğrenim görenlerin lisans ve ön lisans seviyesinde birinci sınıfın temmuz ayının son gününe kadar okul masraflarını iki katı olarak ödemek suretiyle istifa edebilecekleri hüküm altına alınmıştır. Anılan bentte yer alan "...iki katı..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

143.Kural gereğince söz konusu askerî kurumlarda ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim görenlerin istifa etmeleri hâlinde kendilerine yapılan masrafların iki katı oranında tazminat ödemekle yükümlü tutulmaları mülkiyet hakkını sınırlamaktadır.

144.Anılan fıkra göre masrafların hesaplanmasında personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizler dikkate alınmayacaktır. Söz konusu masraflar, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faiziyle birlikte hesaplanacak; intibak eğitimi sırasında yapılan masraflar ödemeye dâhil edilmeyecektir. Ayrıca intibak eğitimi sırasında yapılan tedavi masrafları ile vefat edenlerin cenaze masrafları devlet tarafından karşılanacaktır.

145.7517 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...hesaplanarak..." ibaresinin "...hesaplanacak tutarın iki katı..." şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...iki katı..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler uygun olduğu ölçüde bu kural yönünden de geçerlidir.

146.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

G. Kanun'un 33. Maddesiyle 3269 Sayılı Kanun'a Eklenen 12/B Maddesinin Birinci Fıkrasının (b) Bendinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

147.Dava dilekçesinde özetle; kamu görevlisi statüsünde olan uzman erbaş kadrosundaki askerî personelin disiplin cezalarına ilişkin hususların kanunda açıkça düzenlenmesi gerektiği, buna karşın görevde başarısızlık hâlini düzenleyen dava konusu kuralın objektif kıstaslara dayanmadığı ve muğlak ifadeler içerdiği, kuralda sözleşmenin feshi sonucunu doğuran fiilin açık ve net olarak tanımlanmamasının keyfî uygulamalara neden olabileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 6., 7., 10., 13. 49., 70., 90., 123., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

148.3269 sayılı Kanun'un 12. maddesinin ikinci fıkrasında görevde başarısız olan veya kendilerinden istifade edilemeyeceği anlaşılan uzman erbaşların, barışta sözleşme sürelerine bakılmaksızın TSK ile ilişkilerinin kesileceği, üçüncü fıkrasında da görevde başarısız olma, intibak edememe ve kendilerinden istifade edilememe hâllerinde yapılacak işlemlerin çıkarılacak yönetmelikte düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

149.Anılan Kanun'un 12/B maddesinde görevde başarısız olduğu kabul edilen uzman erbaşların Kanun'un 12. maddesinin ikinci fıkrasına göre sözleşmelerinin feshedileceği ancak bunun için görevde başarısız olduğunu gösteren durumlarının rapor, tutanak ve her türlü belge ile kanıtlanması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasının dava konusu kuralı oluşturan (b) bendinde ise *“harekât, operasyon, iç güvenlik, hudut ve kolluk/asayiş görevleri ile kadro görevinin gereklerini yerine getirmede yetersizlik veya isteksizlik göstererek vazifeyi yahut birliğin emniyetini tehlikeye düşürmek veya görevin yapılmasını aksatmak”* görevde başarısız olma hâlleri arasında sayılmıştır.

150.Sözleşmeyle istihdam edilen uzman erbaşların sunacağı güvenlik ve savunma hizmetlerinin devletin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerden olduğu gözetildiğinde bu görevleri ifa eden uzman erbaşların *diğer kamu görevlileri* kapsamında yer aldığı açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2024/26, K.2024/83, 14/3/2024, § 16).

151.Kuralda düzenlenen görevde başarısızlık hâlinin gerçekleşmesiyle uzman erbaşların sözleşmelerinin feshedilerek TSK ile ilişkilerinin kesilmesinin kamu hizmetlerinde kalma hakkına sınırlama getirdiği açıktır.

152.Kuralda yer alan *“...harekât, operasyon, iç güvenlik, hudut ve kolluk/asayiş görevleri ile kadro görevinin gerekleri...”* ibareleri millî savunma, iç güvenlik ve kıyı güvenliği hizmetleri kapsamında yürütülen faaliyetleri ifade etmektedir. Bununla birlikte *“...yetersizlik veya isteksizlik göstererek...”* ve *“...vazifeyi yahut birliğin emniyetini tehlikeye düşürenler veya görevin yapılmasını aksatanlar...”* ibareleri ise görevin gereklerine ve somut olaya göre

değerlendirilmesi gereken, askerî disiplinin sağlanmasına yönelik hususlardır. Dolayısıyla bunların soyut ve genel bir kavram olması kuralı belirsiz kılmamaktadır. Bu durum kanun yapma tekniğinin doğasından kaynaklanmaktadır. Zira kanun hükümlerinin genel ve soyut olması, somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2018/94, K.2023/10, 25/1/2023, § 16).

153.Bu itibarla kuralda uzman erbaşların sözleşmesinin feshedilmesine ve TSK ile ilişkisinin kesilmesine neden olan durumların açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu bu suretle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

154.Kamu hizmetinde kalma hakkına koşul belirlemek suretiyle getirilecek sınırlama görevin gerektirdiği niteliklerden başka bir şarta bağlanamaz (AYM, E.2020/72, K.2022/160, 13/12/2022, § 26; E.2024/26, K.2024/83, 14/3/2024, § 23).

155.Kamu hizmetlerinin özellikleri gereğince bu hizmetleri gören kamu görevlilerinin özel düzenlemelere bağlı tutulması mümkündür. Kanunlarda kamu görevlileri için bazı niteliklerin aranması ve kısıtlamaların öngörülmesi kamu hizmetinin etkin ve verimli bir biçimde yürütülmesi amacıyla hizmet etmektedir. Dolayısıyla bu konuda yapılacak düzenlemelerde doğrudan doğruya hizmetin gereklerinin gözetilmesi başka bir ifadeyle kamu görevlileri için öngörülen nitelik ve sınırlamalarla hizmet arasında gerçeklere uygun, nesnel ve zorunlu bir neden sonuç ilişkisinin bulunması gerekir. Kamu hizmetlerinde kalma hakkına getirilen sınırlamalar açısından da bu ilkelerin gözönünde bulundurulması zorunludur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2024/26, K.2024/83, 14/3/2024, § 25).

156.Askerî hizmetlerde disiplinin ön planda olması bu alanda faaliyet gösteren personelin görevini disiplinli bir şekilde yerine getirmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda harekât, operasyon, iç güvenlik, hudut ve kolluk/asayiş görevleri dâhil olmak üzere uzman erbaşların görevlerini belli bir disiplin içinde yerine getirmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla söz konusu personelin yetersizlik veya isteksizlik göstermemesi, vazifeyi veya birliğin emniyetini tehlikeye düşürmemesi ya da görevin yerine getirilmesinde aksamaya sebep olmaması gerekir. Anılan personelin bunları sağlayabilecek nitelikte olması görevin gerektirdiği niteliklerle ilgilidir. Bu kapsamda bu personelin askerî disipline uygun davranmasını sağlamaya yönelik olarak ihdas edildiği anlaşılan kuralın anayasal anlamda meşru bir amaç taşıdığı açıktır.

157.Kuralda tanımlanan fiilleri işleyen askerî personelin sözleşmesi feshedileceğinden kuralın anılan meşru amaca ulaşmak bakımından elverişli olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan kanun koyucunun askerî faaliyetlerdeki disiplini sağlamak amacıyla alacağı tedbirleri belirlemede takdir yetkisinin bulunduğu gözetildiğinde kuralda öngörülen düzenleme ile getirilen tedbirin meşru amaç bakımından gerekli olmadığı da söylenemez.

158.Kuralda öngörülen sözleşmenin feshi nedenleri askerî personelin kendisinin ve silah arkadaşlarının güvenliğinin yanında ülke güvenliğinin sağlanması hususunda da önem taşımaktadır. Kural gereğince idarenin tesis edeceği işlemlere karşı yargı denetimi de mümkündür. Bu yönüyle askerî disiplini temin etmek amacıyla ihdas edilen kuralda meşru amaçtan kaynaklanan kamusal yarar ile uzman erbaşlara yüklenen külfet arasında bulunması gereken makul dengenin bozulduğu söylenemez. Bu itibarla kuralla kamu hizmetlerinde bulunma hakkına getirilen sınırlamanın orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

159.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 70. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 128. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 5., 6., 7., 10., 49., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Ğ. Kanun'un 36. Maddesiyle 3269 Sayılı Kanun'un Değiştirilen 19. Maddesinde Yer Alan "...yönetmelikle düzenlenir." İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

160.Dava dilekçesinde özetle; kamu görevlisi olan uzman erbaşlarda aranacak niteliklere, sözleşmelerinin feshine ve özlük işlerine ilişkin hususların kanunla düzenlenmesi gerektiği, bu hususta yürütme organına yetki devredilemeyeceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 6., 7., 10., 13., 49., 70., 90., 123., 124., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

161.3269 sayılı Kanun'un 19. maddesinde uzman erbaş olarak atanacak personelde aranacak nitelikler, müracaat şekli ve zamanı, müracaatın kabul edilmesi, sözleşmenin yapılması ve feshedilmesi sebepleri, verilecek sicilın şekil ve usulleri, görevde başarısız olma, intibak edememe ve kendilerinden istifade edilememe hâllerinde yapılacak işlemler, sözleşmenin uzatılmasında uygulanacak esaslar, uzman onbaşların uzman çavuş olabilmesi için gerekli şartlar, astsubay sınıfına geçirilecekler için uygulanacak esaslar, astlık-üstlük ilişkileri ile bu hususlardaki işlem şekli ve ilgili diğer hususların Bakanlık ve İçişleri Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Anılan maddede yer alan "...yönetmelikle düzenlenir." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

162.Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmenin türevsel nitelikteki düzenleyici işlemlerine bırakılması mümkündür. Anayasa'da münhasıran kanunla düzenleme yapılması öngörülmemen konularda yasamanın asliliği ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri haricinde geçerli olan yürütmenin türevselliği ilkeleri gereği idari işlemlerin kanuna dayanması zorunluluğu vardır. Ancak bu durumda kanunda belirlenmesi gereken çerçeve, Anayasa'nın kanunla düzenlenmesini öngördüğü durumdakinden çok daha geniş olabilecektir. (AYM, E.2018/91, K.2020/10, 19/2/2020, § 110; E.2019/36, K.2021/15, 4/3/2021, § 56).

163.Söz konusu personelde aranacak niteliklerin, sözleşmenin yapılması ve feshedilmesine ilişkin sebeplerin, verilecek sicilın şekil ve usullerinin, görevde başarısız olma, intibak edememe ve kendilerinden istifade edilememe hâllerinde yapılacak işlemlerin, sözleşmenin uzatılmasında uygulanacak esasların, bu personelin yükselmesi için gerekli şartların ve esasların, astlık-üstlük ilişkilerine ilişkin temel ilkelerin kanunla düzenlenmesi ve bu bağlamda Anayasa'nın 7. maddesi uyarınca yasama yetkisinin idareye devredilmemesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019, § 199; E.2021/84, K.2022/117, 13/10/2022, § 51).

164.Anılan Kanun'un 3. ve 4. maddelerinde uzman erbaşlarla sözleşme yapılması hususunda yaş ve mezuniyet gibi bazı şartlara yer verilmiştir.

165.Kanun'un 5. maddesinde sözleşmenin süresine ve uzatılmasına ilişkin şartlar düzenlenmiştir. 6. maddede uzman erbaşların onbaşı ve çavuş rütbesini taşıyan asker kişi sayıldıkları, muvazzaflık hizmetinde ve yedeklik döneminde iken hizmete çağrıldıklarında er ve emsal rütbedeki erbaşların üstü olup cezai müeyyideler ile yargılama usulü bakımından er ve erbaşlara uygulanan hükümlere tabi oldukları, askerî öğrenciler ile astlık-üstlük ilişkileri bulunmadığı hükme bağlanmıştır. 9. maddede derece yükselmesi, kademe ilerlemesi ve uzman onbaşılıktan uzman çavuşluğa terfi ile ilgili hususlar düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre en az bir yıl hizmet ettikten sonra görevde başarılı olan uzman onbaşılar, yürürlüğe konulacak yönetmelikte belirtilecek esaslara göre uzman çavuşluğa terfi ettirileceklerdir.

166.12. maddede ise belli bir sürede göreve intibak edemeyenlerin ve ayrılmak isteyenlerin, görevde başarısız olanların ve kendisinden istifade edilemeyeceği anlaşılanların TSK ile ilişkilerinin kesileceği hüküm altına alınmış; sözleşmenin feshine sebep olacak başarısızlık hâlleri ve cezalar düzenlenmiştir.

167.İntibak edememe, görevde başarısız olma ve kendilerinden istifade edilememe hâlleri Kanun'un 12/A, 12/B ve 12/C maddelerinde sayılmıştır. Astsubaylığa geçiş şartları ise 15. maddede düzenlenmiştir.

168.Dolayısıyla Kanun'da personelde aranacak niteliklere, sözleşmenin yapılması ve feshedilmesine ilişkin sebeplere, görevde başarısız olma, intibak edememe ve kendilerinden istifade edememe hâllerinde yapılacak işlemlere, sözleşmenin uzatılmasında uygulanacak esaslara, söz konusu askerî personelin yükselmeleri için gerekli şartlara ve esaslara, astlık ve üstlük ilişkilerine ilişkin hükümlere yer verildiği, bu kapsamda anılan hususlarda Kanun'da genel çerçevenin çizildiği anlaşılmaktadır.

169.Kanun'un uygulanmasını sağlamak üzere ve buna aykırı olmamak kaydıyla yönetmelik çıkarılabilmesi mümkün olup kamu personelinin niteliklerine, bunların sözleşmesinin yapılmasına, feshedilmesine ve uzatılmasına, bunlara uygulanacak idari yaptırımlara, yükselmelerine, ast ve üstlük ilişkilerine yönelik olarak Kanun'da çizilen çerçevenin dışında -ilgililerin haklarını sınırlayacak şekilde- yönetmelikle bir düzenleme yapılamayacağı açıktır. Kanun'un çizmiş olduğu çerçevenin dışında bir düzenleme yapılması durumunda yönetmeliğe ve yönetmeliğe dayalı olarak tesis edilecek işlemlere karşı idari yargıda dava açılabileceği tabidir.

170.Kural gereğince yönetmelikle düzenlenebilecek anılan hususlarda Kanun'da yeterli çerçeve çizilmişse de söz konusu *personele verilecek sicil ve usullerine* ilişkin olarak Kanun'da herhangi bir belirleme yapılmamıştır. 9. maddede uzman erbaşların kademe ilerlemesi yapabilmesi için o yıl içinde olumlu sicil alması, derece yükselmesi yapabilmesi için de bulunduğu derecenin her kademesinde olumlu sicil alması gerektiği hüküm altına alınmıştır. 12. maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde, aldığı sicile göre kademe ilerlemesi yapamayanların sözleşmelerinin feshedilmek suretiyle TSK ile ilişkilerinin kesileceği, anılan maddenin üçüncü fıkrasında ise her ne sebeple olursa olsun sözleşmesi feshedilerek TSK ile ilişkisi kesilen uzman erbaşların tekrar TSK'ya alınmayacağı belirtilmiştir. 15. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin (5) numaralı alt bendi ile (b) bendinin (6) numaralı alt bendinde uzman erbaşların sicil notuna ilişkin şartları sağlamak kaydıyla astsubaylığa geçirilebilecekleri öngörülmüştür. Ek 4. maddede uzman erbaşların birinci dereceye yükselmesinde de sicil tam notunun yüzde doksanı ve yukarısında olması gerektiği hükme bağlanmıştır.

171.Bu itibarla meslekte ilerleme ve sözleşmenin feshinde dikkate alınan sicilın şekil ve usullerinin çerçevesinin kanunda çizilmesi, temel ilke ve esaslarının kanunla belirlenmesi gerektiği hâlde kuralda bu hususlarla ilgili olarak idareye doğrudan düzenleme yetkisi verilmiştir. Dolayısıyla kural bu yönüyle yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesiyle çelişmektedir.

172.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 7. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2., 70., 124. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 7. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 13., 70., 124. ve 128. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 10., 13., 49., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

H. Kanun'un 37. Maddesiyle 4566 Sayılı Kanun'un 38. Maddesinin Değiştirilen Üçüncü Fıkrasında Yer Alan "...iki katı..." İbaresinin ve Anılan Maddeye Eklenen Dördüncü Fıkra Yer Alan "...dört katı..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

173.4566 sayılı Kanun'un 38. maddesinin ikinci fıkrasında harp okullarında eğitim ve öğrenim gören öğrencilerden, ilgili yönetmelik gereğince her öğrenciye verilen disiplin notunu kaybedenlerin, öğrenci niteliğini kaybettiklerine dair yüksek disiplin kurulunca haklarında karar verilenlerin, anılan Kanun'un 37. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen süreler içerisinde eğitim ve öğrenimlerini tamamlayamayanların, mahkeme kararı ile öğrencilik hukukunu kaybedenlerin, sağlık kurullarınca verilecek raporlara dayalı olarak sağlık durumları bakımından harp okulu öğrenimine devam imkânı kalmayanların, giriş ile ilgili nitelikleri taşımadıkları öğrenim sırasında anlaşılanların veya öğrenim süresi içinde bu nitelikleri değişenlerin okuldan çıkarılacağı düzenlenmiştir.

174.Söz konusu maddenin üçüncü fıkrasında ise sağlık durumu nedeniyle okuldan çıkarılanlar hariç, diğer nedenler ile çıkarılanlara, personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizleri hariç devlet tarafından yapılan masrafların, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faiziyle birlikte hesaplanan tutarın iki katının ödettirileceği hükme bağlanmıştır. Anılan fıkra yer alan "...iki katı..." ibaresi dava konusu ilk kuralı oluşturmaktadır.

175.Maddenin dördüncü fıkrasında da harp okullarında öğrenim gören öğrencilerden, birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde düzenlenen disiplinsizlik nedeniyle askerî öğrencilikten çıkarılmasına karar verilenlere, bu maddeye göre hesaplanacak tazminat miktarının dört katı olarak ödettirileceği öngörülmüştür. Anılan fıkra yer alan "...dört katı..." ibaresi dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

176.Dava dilekçesinde özetle; 7517 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını,..." ibaresinin "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını..." şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...iki katını,..." ve "...dört katını..."

ibarelerine yönelik gerekçelerle kuralların Anayasa'nın 13., 35. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. "...iki katı..." İbaresini

177.Dava konusu kuralla harp okullarında öğrenim yapanlardan sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere kendilerine devlet tarafından yapılan masrafların sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faiziyle birlikte hesaplanacak tutarının iki katının ödettirileceği öngörülmek suretiyle mülkiyet hakkına sınırlama getirilmektedir.

178.7517 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...hesaplanarak..." ibaresinin "...hesaplanacak tutarın iki katı..." şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...iki katı..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

179.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

b. "...dört katı..." İbaresini

180.Dava konusu kuralla harp okullarında öğrenim yapanlardan disiplin notunu kaybedenler ile öğrenci niteliğini kaybettiklerine dair yüksek disiplin kurulunca haklarında karar verilenlerin kendilerine devlet tarafından yapılan masrafların sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faiziyle birlikte hesaplanacak tutarının dört katının ödettirileceği öngörülmek suretiyle mülkiyet hakkına sınırlama getirilmektedir.

181.7517 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesine eklenen üçüncü fıkrada yer alan "...dört katı..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

182.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Basri BAĞCI ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

I. Kanun'un 38. Maddesiyle 4752 Sayılı Kanun'un 31. Maddesinin Değiştirilen Üçüncü Fıkrasında Yer Alan "...iki katı..." İbaresinin ve Anılan Maddeye Eklenen Dördüncü Fıkrada Yer Alan "...dört katı..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

183.4752 sayılı Kanun'un 31. maddesinin birinci fıkrasında astsubay meslek yüksekokullarına alınan her öğrenciye bir disiplin notunun verileceği, disiplin notundan hangi cezalar için ne kadar not düşüleceğinin yürürlüğe konulacak yönetmelikte belirtileceği hüküm altına alınmıştır.

184.Anılan maddenin ikinci fıkrasında astsubay meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin okuldan çıkarılmalarını gerektiren hâller düzenlenmiştir. Buna göre çıkarılacak yönetmelik gereğince verilen disiplin notunu kaybedenler, yönetmelikte belirtilecek esaslar dâhilinde öğrencilik niteliğini kaybettiklerine dair yüksek disiplin kurulunca hakkında karar verilenler, anılan Kanun'un 30. maddesinde belirtilen süreler içinde eğitim ve öğrenimlerini tamamlayamayanlar, mahkeme kararı ile öğrencilik hukukunu kaybedenler, sağlık kurullarınca verilecek raporlara dayalı olarak sağlık yetenekleri bakımından astsubay meslek yüksekokulu öğrenimine devam imkânı kalmayanlar, giriş koşullarını taşımadıkları öğrenim sırasında anlaşılanlar veya öğrenim süresi içinde bu niteliklerini kaybedenler okuldan çıkarılacaktır.

185.Maddenin üçüncü fıkrasında sağlık durumu nedeniyle okuldan çıkarılanlar hariç diğer nedenlerle çıkarılanlara, personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizleri hariç devlet tarafından yapılan masrafların, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faiziyle birlikte hesaplanan tutarın iki katının ödettirileceği belirtilmiştir. Anılan fıkra da yer alan “...iki kat...” ibaresi dava konusu ilk kuralı oluşturmaktadır.

186.Dördüncü fıkra da ise astsubay meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerden 4752 sayılı Kanun hükümlerine göre çıkarılacak yönetmelik gereğince verilen disiplin notunu kaybedenler ile yönetmelikte belirtilecek esaslar dâhilinde öğrencilik niteliğini kaybettiklerine dair yüksek disiplin kurulunca hakkında karar verilenlere maddeye göre hesaplanacak tazminat miktarının dört katının ödettirileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu fıkra da yer alan “...dört kat...” ibaresi dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

187.Dava dilekçesinde özetle; 7517 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasının değişik birinci cümlesinde yer alan “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını...” ibaresinin “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...iki katını...” ve “...dört katını...” ibarelerine yönelik gerekçelerle kuralların Anayasa'nın 13., 35. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. “...iki katı...” İbares

188.Dava konusu kuralla, astsubay meslek yüksekokullarında öğrenim yapanlardan sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere devlet tarafından yapılan masrafların, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faiziyle birlikte hesaplanacak tutarın iki katının ödettirileceği öngörülmek suretiyle mülkiyet hakkına sınırlama getirilmiştir.

189.7517 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “...hesaplanarak...” ibaresinin “...hesaplanacak tutarın iki katı...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...iki katı...” ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

190.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

b. "...dört katı..." İbaresini

191.Dava konusu kural astsubay meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerden ilgili yönetmelikle verilen disiplin notunu kaybedenler ile söz konusu yönetmelikte belirtilecek esaslar dahilinde öğrencilik niteliğini kaybettiklerine dair yüksek disiplin kurulunca hakkında karar verilenlere 4752 sayılı Kanun'un 31. maddesine göre hesaplanacak tazminat miktarının dört katının ödettirilmesini öngörmek suretiyle mülkiyet hakkına sınırlama getirmektedir.

192.7517 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesine eklenen üçüncü fıkrada yer alan "...dört katı..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

193.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Basri BAĞCI ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.
Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

İ. Kanun'un 43. Maddesiyle 6191 Sayılı Kanun'un 1. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...Türk Silahlı Kuvvetlerinin (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı dâhil) Genelkurmay Başkanlığınca lüzum görülen erbaş ve er kadrolarında,..." İbaresinin "...Millî Savunma Bakanlığınca veya İçişleri Bakanlığınca lüzum görülecek erbaş ve er kadrolarında,..." Şeklinde Değiştirilmesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

194.Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın Genelkurmay Başkanlığını sembolik bir düzeye indirgediği, atama konusunda karar verme yetkisinin sivil otoriteye bırakılmasının askerî hiyerarşi ve düzeni bozacağı, kamu görevlilerinin atanmalarına ve özlük işlerine ilişkin hususların kanunla keyfiliğe izin vermeyecek şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 117., 118., 123. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

195.6191 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında anılan Kanun'un amacının Bakanlıkça veya İçişleri Bakanlığınca lüzum görülecek erbaş ve er kadrolarında, kritik ve uygun görülen görevlerde, yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak maksadıyla istihdam edilecek sözleşmeli erbaş ve erlerin temini, yetiştirilmeleri, görevde yükselmeleri, tertip edilmeleri, geçici görevlendirilmeleri, hizmet şartları, görev ve hakları, yükümlülükleri, ayırma ve ayrılmalari, uzman erbaşlığa geçirilmeleri ile ilgili usul ve esasları düzenlemek olduğu belirtilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "...Millî Savunma Bakanlığınca veya İçişleri Bakanlığınca lüzum görülecek erbaş ve er kadrolarında,..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

196.7517 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 38. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin ikinci cümlesinde yer alan "...ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı..." ibaresinin "...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı..." şeklinde değiştirilmesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler uygun olduğu ölçüde bu kural yönünden de geçerlidir.

197.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 117. ve 123. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 117. ve 123. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 7., 118. ve 128. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

J. Kanun'un 45. Maddesiyle 6191 Sayılı Kanun'a Eklenen 6/A Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (b) Bendinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

198.Dava dilekçesinde özetle; 7517 sayılı Kanun'un 33. maddesiyle 3269 sayılı Kanun'a eklenen 12/B maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine yönelik gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 6., 7., 10., 13. 49., 70., 90., 123., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

199.6191 sayılı Kanun'un 6/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında sözleşmeli erbaş ve erlerin görevde başarısız olma hâlleri düzenlenmiş; söz konusu hâllerin rapor, tutanak ve her türlü belge ile kanıtlanması hâlinde anılan Kanun'un 6. maddesinin (4) numaralı fıkrasının dava konusu (b) bendine göre bu kişilerin sözleşmelerinin feshedileceği hükme bağlanmıştır. Kural uyarınca harekât, operasyon, iç güvenlik, hudut ve kolluk/asayiş görevleri ile kadro görevinin gereklerini yerine getirmede yetersizlik veya isteksizlik göstererek vazifeyi yahut birliğin emniyetini tehlikeye düşüren veya görevin yapılmasını aksatan sözleşmeli erbaş ve erlerin sözleşmeleri feshedilecektir.

200.7517 sayılı Kanun'un 33. maddesiyle 3269 sayılı Kanun'a eklenen 12/B maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin Anayasaya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

201.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 70. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 128. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 5., 6., 7., 10., 49., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

K. Kanun'un 50. Maddesiyle 6191 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 5. Maddenin (1) Numaralı Fıkrasının (ç) Bendinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

202.Dava dilekçesinde özetle; kamu görevlisi olan sözleşmeli er ve erbaşların terfilieri de dâhil olmak üzere özlük işlerinin kanunla düzenlenmesi gerektiği, bunun aynı zamanda liyakat ilkesiyle ilgili olması nedeniyle kamu hizmetine girme hakkının da bir gereği olduğu, idareye bu hususta yetki devrinin yapılamayacağı, sınavın usulüne ve içeriğine ilişkin ilkelerin keyfiliği önleyecek şekilde kanunla belirlenmesi gerektiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın Başlangıç

kısmı ile 2., 5., 6., 7., 10., 13., 49., 70., 90., 123., 124., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

203.6191 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında sözleşmeli er ve erbaşların uzman erbaşlığa geçmesi için gerekli şartlar düzenlenmiştir. Anılan fıkranın dava konusu (ç) bendinde yönetmelikte öngörülen sınavlarda başarılı olmak da söz konusu şartlar arasında sayılmıştır.

204.Kamu görevlilerinin yükselmelerine ilişkin olarak kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında sınavdan başarılı olma şartının öngörülebileceği açık olup sınava ilişkin temel ilkelerin kanunla belirlenmesi gerekmektedir (AYM, E.2023/25, K.2024/139, 23/7/2024, § 133).

205.Dava konusu kuralın da yer aldığı anılan fıkroda sözleşmeli erbaş ve erlerin uzman erbaşlığa geçirilmesine ilişkin şartlar genel olarak düzenlenmiş ise de uzman erbaşlığa alınmada önemli bir şart olan sınavla ilgili tüm hususlarda düzenleme yetkisi doğrudan idareye bırakılmıştır. Başka bir ifadeyle uzman erbaşlığa giriş sınavına ilişkin başvuru şartlarına, sınav konularına ve sınavın değerlendirilmesine ilişkin temel ilkelerin kanunda düzenlenmediği anlaşılmaktadır.

206.Bu itibarla kural kapsamında uzman erbaşlığa alınmada öngörülen sınav şartına ilişkin kanunda genel çerçeve çizilmeden ve buna ilişkin esaslar belirlenmeden tüm hususların yönetmelikle düzenlenmesine imkân tanınmasının yasama yetkisinin devredilmezliği ve kanunla düzenleme ilkeleriyle bağdaşan bir yönü bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2023/25, K.2024/139, 23/7/2024, § 134).

207.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 124. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 7. ve 128. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 124. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 10., 13., 49., 70., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

L. Kanun'un 54. Maddesiyle 6756 Sayılı Kanun'a Eklenen 7/A Maddenin (3) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...yönetmelikte düzenlenir." İbaresinin İncelenmesi

1. Genel Açıklama

208.15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra askerî personel yetiştirilmesine ilişkin sistemde köklü bir değişikliğe gidilerek 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile sistemin yeniden yapılandırılmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Anılan KHK ile yapılan düzenlemeler 6756 sayılı Kanun'la kabul edilerek kanunlaşmıştır (AYM, E.2018/117, K.2023/212, 7/12/2023, § 925).

209.Askerî personel yetiştirilmesine ilişkin sistemde değişiklik yapılmadan önce TSK'da görev yapan astsubay, subay ve kurmay subaylar askerî liseler, astsubay hazırlama okulları, harp okulları ve harp akademilerinden mezun olmakta ve mezun oldukları eğitim kurumuna göre TSK

bünyesinde astsubay, subay veya kurmay subay olarak görev yapmaktaydı (AYM, E.2018/117, K.2023/212, 7/12/2023, § 926).

210.669 sayılı KHK ile askerî liseler, astsubay hazırlama okulları ve harp akademileri kapatılmış; askerî personel yetiştiren eğitim kurumları Millî Savunma Üniversitesi adı altında farklı bir hukuki statüde yeniden yapılandırılarak tek bir çatı altında toplanmıştır. Millî Savunma Üniversitesi, Bakanlık bünyesinde faaliyet göstermektedir (AYM, E.2018/117, K.2023/212, 7/12/2023, § 927).

211.Askerî personel yetiştirme sisteminde yapılan değişiklik kapsamında gerek harp okullarının gerekse de astsubay meslek yüksekokullarının yapısında birtakım değişikliklere gidilmiştir. Bu kapsamda 4566 sayılı Kanun'un 3. maddesinde harp okullarının Kuvvet Komutanlıkları bünyesinde eğitim ve öğretim yapan bilimsel özerkliğe sahip kurumlar oldukları belirtilmekte iken yapılan değişiklikle bu okulların Bakanlık teşkilatı içinde Millî Savunma Üniversitesine bağlı olarak eğitim ve öğretim faaliyetinde bulunması öngörülmüştür (AYM, E.2018/117, K.2023/212, 7/12/2023, § 928).

212.4752 sayılı Kanun'un 1. ve 2. maddelerinde astsubay meslek yüksekokullarının TSK bünyesinde olduğu belirtilmekte iken 669 sayılı KHK ve anılan KHK'yı onaylayan 6756 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle bu yüksekokullar yeni kurulan Millî Savunma Üniversitesi bünyesine dâhil edilmiş, 17/4/2017 tarihli ve 690 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 16. maddesi ve anılan KHK'yı onaylayan 1/2/2018 tarihli ve 7077 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 14. maddesiyle 6756 sayılı Kanun'un 5. maddesinde değişiklik yapılarak yabancı diller yüksekokulları da Millî Savunma Üniversitesinin bünyesine dâhil edilmiştir.

2. Anlam ve Kapsam

213.6756 sayılı Kanun'un 7/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında Yabancı Diller Yüksekokulunun harp okullarındaki eğitim ve öğretimi takip edebilecek seviyede dil becerileri gelişmiş askerî öğrencinin yetiştirilmesi, bünyesinde açılan dil kursları vasıtasıyla Bakanlık tarafından tefrik edilen personele yabancı dil eğitimi, misafir askerî personele ve misafir askerî öğrenciye dil eğitimi verilmesi amacıyla faaliyet göstereceği hüküm altına alınmıştır.

214.Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında Yabancı Diller Yüksekokulu müdürünün öğretim üyeliği yeterliliğini haiz kişiler arasından rektörün teklifi üzerine Bakan tarafından üç yıllığına atanacağı, süresi biten Yabancı Diller Yüksekokulu müdürünün yeniden atanabileceği belirtilmiştir.

215.Maddenin (3) numaralı fıkrasında ise Millî Savunma Üniversitesine bağlı olarak kurulan Yabancı Diller Yüksekokulunun teşkilatlanması, görev ve sorumlulukları, eğitim, öğretim, araştırma faaliyetleri ile öğretim elemanları ve öğrencileri ile ilgili esasların çıkarılacak yönetmelikte düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Anılan fıkarda yer alan "...*yönetmelikle düzenlenir.*" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

3. İptal Talebinin Gerekçesi

216.Dava dilekçesinde özetle; Yabancı Diller Yüksekokulunun teşkilatlanması, görev ve sorumlulukları, eğitim, öğretim, araştırma faaliyetleri ile öğretim elemanları ve öğrencileriyle ilgili esasların kanunla keyfiliğe yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlenmesi gerektiği zira öğretim görevlilerinin kamu görevlisi olduğu, bunların görev, yetki, sorumlulukları

ile disiplin cezaları dahil özlük haklarının kanunla düzenlenmesi ve kanuni düzenlemede liyakatin esas alınması gerektiği, akademik birimlerin bilimsel özerklikten yararlandığı, eğitim faaliyetlerine ilişkin konuların kanunla düzenlenmesi gereken konulardan olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 6., 7., 10., 13., 27., 38., 49., 70., 90., 123., 124., 128., 130. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

4. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

217.6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 42. ve 132. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

218.Anayasa'nın 42. maddesinin ikinci fıkrasında öğrenim hakkının kapsamının kanunla tespit edileceği ve düzenleneceği belirtilmiştir.

219.Anayasa'nın 130. maddesinin birinci fıkrasında *“Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur.”* denilmiştir.

220.Anayasa'nın söz konusu maddesinde belirtilen *bilimsel özerklik* kavramı, yargı içtihatları ve öğretime bilimsel çalışmaların amacına uygun şekilde yürütülebilmesinin olmazsa olmaz koşulu olarak görülmekte ve öğretim elemanlarının ekonomik, siyasi veya diğer başka yönlerden nüfuz sahibi bulunan kişi ve kurumların baskısı, yönlendirmesi olmadan ve toplumda genel olarak hâkim olan düşünce ve kabuller doğrultusunda sonuçlara varmak gibi bir zorunluluk hissetmeden, sadece bilimsel ölçütler ve etik kurallar çerçevesinde eğitim-öğretim, araştırma ve yayın yapabilme imkânlarına sahip bulunmaları biçiminde açıklanmaktadır (AYM, E.2017/33, K.2019/20, 10/4/2019, § 70; E.2022/62, K.2022/95, 20/7/2022, § 16).

221.Anılan maddenin dokuzuncu fıkrasında da *“Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve süreleri, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, Devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve ceza işleri, mali işler, özlük hakları, öğretim elemanlarının uyacakları koşullar, üniversitelerarası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine göre yürütülmesi, Yükseköğretim kuruluna ve üniversitelere Devletin sağladığı mali kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir.”* hükmü yer almaktadır.

222.Anayasa'nın 132. maddesinde ise *“Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları özel kanunlarının hükümlerine tabidir.”* hükmüne yer verilmiştir.

223.Bu kapsamda Bakanlık bünyesindeki Millî Savunma Üniversitesine bağlı olan Yabancı Diller Yüksekokulunun Anayasa'nın 132. maddesinde yer alan *TSK'ya bağlı yükseköğretim kurumlarından* olduğu anlaşılmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2022/62, K.2022/95, 20/7/2022, §§ 18-21).

224.Ancak bir yükseköğretim kurumunun Anayasa'nın 132. maddesinin kapsamında değerlendirilmesi onun bilimsel özerklikten tamamen mahrum bırakıldığı anlamına

gelmemektedir. Nitekim Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında yer alan yükseköğretim kurumlarının da asgari seviyede bilimsel özerkliğe sahip olması yükseköğretim kurumu olmanın bir gereğidir (AYM, E.2022/62, K.2022/95, 20/7/2022, § 23).

225.Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca TSK'ya bağlı yükseköğretim kurumlarının özel kanun hükümlerine tabi olması, bu kurumların teşkilatlanması, görev ve sorumlulukları, eğitim, öğretim, araştırma faaliyetleri ile öğretim elemanları ve öğrencileri ile ilgili esasların kanunla belirlenmesini gerektirmektedir.

226.Kural kapsamında Millî Savunma Üniversitesine bağlı olarak kurulan Yabancı Diller Yüksekokulunun teşkilatlanması, görev ve sorumlulukları, eğitim, öğretim, araştırma faaliyetleri ile öğretim elemanları ve öğrencileri ile ilgili esaslara yönelik kanunda temel ilke ve esaslar ile genel çerçeve belirlenmeden idareye doğrudan yönetmelikle düzenleme yapma yetkisi verilmesinin üniversitelerin bilimsel özerkliği, yasama yetkisinin devredilmezliği ve kanunla düzenleme ilkeleriyle bağdaştığı söylenemez.

227.Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 7., 42., 130. ve 132. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2., 124. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 7., 42., 130. ve 132. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 124. ve 128. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmamıştır.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 5., 6., 10., 13., 27., 38., 49., 70., 90., 123. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

V. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

228.6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

229.Bu kapsamda 7517 sayılı Kanun'un;

- 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını,...” ibaresinin “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...dört katını...” ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkanı kalmayan anılan değişiklikte bulunan “...6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların...” ibaresinin,

- 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesine eklenen üçüncü fıkrada yer alan “...dört katı...” ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan fıkranın kalan kısmının,

- 36. maddesiyle 3269 sayılı Kanun'un değiştirilen 19. maddesinde yer alan “...yönetmelikle düzenlenir.” ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan maddenin kalan kısmının,

- 37. maddesiyle 4566 sayılı Kanun'un 38. maddesine eklenen dördüncü fıkrada yer alan "...dört katı..." ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan fıkranın kalan kısmının,

- 38. maddesiyle 4752 sayılı Kanun'un 31. maddesine eklenen dördüncü fıkrada yer alan "...dört katı..." ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan fıkranın kalan kısmının,

- 54. maddesiyle 6756 sayılı Kanun'a eklenen 7/A maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan "...yönetmelikte düzenlenir." ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan fıkranın kalan kısmının,

6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptalleri gerekir.

VI. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

230.Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez." denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

231.7517 sayılı Kanun'un;

- 36. maddesiyle 3269 sayılı Kanun'un değiştirilen 19. maddesinin,
- 50. maddesiyle 6191 sayılı Kanun'a eklenen ek 5. maddenin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinin,
- 54. maddesiyle 6756 sayılı Kanun'a eklenen 7/A maddesinin (3) numaralı fıkrasının,

iptal edilmeleri nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu maddeye, fıkra ve bende ilişkin iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VII. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

232.Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararın doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

12/6/2024 tarihli ve 7517 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 1. 11. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını,..." ibaresinin "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde

gereğince belirlenen masrafların dört katını... şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...dört katını...” ibaresine,

2. 18. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun’un ek 5. maddesine eklenen üçüncü fıkra da yer alan “...dört katı...” ibaresine,

3. 37. maddesiyle 11/5/2000 tarihli ve 4566 sayılı Harp Okulları Kanunu’nun 38. maddesine eklenen dördüncü fıkra da yer alan “...dört katı...” ibaresine,

4. 38. maddesiyle 11/4/2002 tarihli ve 4752 sayılı Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu’nun 31. maddesine eklenen dördüncü fıkra da yer alan “...dört katı...” ibaresine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 1. 36. maddesiyle 18/3/1986 tarihli ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu’nun değiştirilen 19. maddesinde yer alan “...yönetmelikle düzenlenir.” ibaresine,

2. 50. maddesiyle 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu’na eklenen ek 5. maddenin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine,

3. 54. maddesiyle 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun’a eklenen 7/A maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan “...yönetmelikte düzenlenir.” ibaresine,

yönelik iptal hükümlerinin yürürlüğe girmelerinin ertelenmeleri nedeniyle bu bende ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

C. 1. 8. maddesiyle 926 sayılı Kanun’un 38. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin ikinci cümlesinde yer alan “...ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı...” ibaresinin “...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı...” şeklinde değiştirilmesine,

2. 10. maddesiyle 926 sayılı Kanun’un 85. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin ikinci cümlesinde yer alan “...ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı...” ibaresinin “...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı...” şeklinde değiştirilmesine,

3. 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun’un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını...” ibaresinin “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...iki katını...” ibaresine,

4. 14. maddesiyle 926 sayılı Kanun’un değiştirilen ek 39. maddesinin;

a. İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...mülakat...” ibaresine,

b. On birinci fıkrasına,

5. 17. maddesiyle 1325 sayılı Kanun’un ek 2. maddesine eklenen ikinci fıkraya,

6. 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...hesaplanarak..." ibaresinin "...hesaplanacak tutarın iki katı..." şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...iki katı..." ibaresine,

7. 19. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un değiştirilen ek 7. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "...iki katı..." ibaresine,

8. 33. maddesiyle 3269 sayılı Kanun'a eklenen 12/B maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine,

9. 37. maddesiyle 4566 sayılı Kanun'un 38. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasında yer alan "...iki katı..." ibaresine,

10. 38. maddesiyle 4752 sayılı Kanun'un 31. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasında yer alan "...iki katı..." ibaresine,

11. 43. maddesiyle 6191 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...Türk Silahlı Kuvvetlerinin (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı dâhil) Genelkurmay Başkanlığınca lüzum görülen erbaş ve er kadrolarında,..." ibaresinin "...Millî Savunma Bakanlığınca veya İçişleri Bakanlığınca lüzum görülecek erbaş ve er kadrolarında,..." şeklinde değiştirilmesine,

12. 45. maddesiyle 6191 sayılı Kanun'a eklenen 6/A maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendine,

yönelik iptal talepleri 8/10/2025 tarihli ve E.2024/149, K.2025/194 sayılı kararla reddedildiğinden bu fıkralara, bentlere, ibarelere ve değişikliklere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

8/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VIII. HÜKÜM

12/6/2024 tarihli ve 7517 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 8. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 38. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin ikinci cümlesinde yer alan "...ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı..." ibaresinin "...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı..." şeklinde değiştirilmesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 10. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 85. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin ikinci cümlesinde yer alan "...ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanı..." ibaresinin "...ilgisine göre Millî Savunma Bakanı veya İçişleri Bakanı..." şeklinde değiştirilmesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını,..." ibaresinin "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği

işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan;

1. “...iki katını...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Kenan YAŞAR’ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. “...dört katını...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Basri BAĞCI ile Muhterem İNCE’nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. “...6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların...” ibaresinin 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 14. maddesiyle 926 sayılı Kanun’un değiştirilen ek 39. maddesinin;

1. İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...mülakat...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. On birinci fıkrasının Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. 17. maddesiyle 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun’un ek 2. maddesine eklenen ikinci fıkranın Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

E. 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun’un;

1. Ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “...hesaplanarak...” ibaresinin “...hesaplanacak tutarın iki katı...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...iki katı...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Kenan YAŞAR’ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Ek 5. maddesine eklenen;

a. Üçüncü fıkrada yer alan “...dört katı...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Basri BAĞCI ile Muhterem İNCE’nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. Üçüncü fıkranın kalan kısmının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

F. 19. maddesiyle 1325 sayılı Kanun’un değiştirilen ek 7. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “...iki katı...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Kenan YAŞAR’ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

G. 33. maddesiyle 18/3/1986 tarihli ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu’na eklenen 12/B maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ğ. 36. maddesiyle 3269 sayılı Kanun’un;

1. Değiştirilen 19. maddesinde yer alan “...yönetmelikle düzenlenir.” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Değiştirilen 19. maddesinin kalan kısmının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

H. 37. maddesiyle 11/5/2000 tarihli ve 4566 sayılı Harp Okulları Kanunu’nun;

1. 38. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasında yer alan “...iki katı...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Kenan YAŞAR’ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. 38. maddesine eklenen;

a. Dördüncü fıkra da yer alan “...dört katı...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Basri BAĞCI ile Muhterem İNCE’nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. Dördüncü fıkranın kalan kısmının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

I. 38. maddesiyle 11/4/2002 tarihli ve 4752 sayılı Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu’nun;

1. 31. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasında yer alan “...iki katı...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ile Kenan YAŞAR’ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. 31. maddesine eklenen;

a. Dördüncü fıkra da yer alan “...dört katı...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Basri BAĞCI ile Muhterem İNCE’nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. Dördüncü fıkranın kalan kısmının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

İ. 43. maddesiyle 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu’nun 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “...Türk Silahlı Kuvvetlerinin (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı dâhil) Genelkurmay Başkanlığınca lüzum görülen erbaş ve er kadrolarında,...” ibaresinin “...Milli Savunma Bakanlığınca veya İçişleri Bakanlığınca lüzum görülecek erbaş ve er kadrolarında,...” şeklinde değiştirilmesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

J. 45. maddesiyle 6191 sayılı Kanun’a eklenen 6/A maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

K. 50. maddesiyle 6191 sayılı Kanun’a eklenen ek 5. maddenin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası

gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

L. 54. maddesiyle 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun’a eklenen 7/A maddesinin;

1. (3) numaralı fıkrasında yer alan “...*yönetmelikte düzenlenir.*” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (3) numaralı fıkrasının kalan kısmının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

8/10/2025 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI

Karşı Oy

1. 7517 sayılı Kanunun 11. maddesiyle 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını...” ibaresinin “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...iki katını...” ve “...dört katını...” ibarelerinin Anayasaya aykırı olduğuna dair iptal talebinin değerlendirilmesinde çoğunluk tarafından normun Anayasanın 18. maddesinde düzenlenen zorla çalıştırılma yasasına aykırı olduğu görüşüyle iptaline karar verilmiştir.

2. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru dosyası olarak genel kurulda değerlendirdiği *Yasemin Balcı* kararında ifade edildiği gibi yürütülen kamu hizmetinin niteliği gereği çalışanlara mecburi hizmet yükümlülüğü getirilmesi kamu görevini angarya haline dönüştürmez (GK), B. No: 2014/8881 prg. 65). Bu bağlamda var olan bir kuralı önceden bilerek ve kabullenerek bir işe giren kişiler açısından rızalarının bulunmadığı da iddia edilemez (*Yasemin Balcı* (GK), B. No: 2014/8881 prg. 65). Rızalarının varlığı nedeniyle bu şekilde çalıştırılmak kişilerin zorla çalıştırılması anlamına da gelmeyecektir.

3. Diğer taraftan kadro oluşturmak suretiyle işe alım yapılan ve yetiştirilmesi için kendilerine eğitim verilen, çalışanların özellikle belli bir zorluk eşiğinin üzerindeki işler için görevde kalmalarına sağlayıcı tedbirler alınmasında meşru bir amaçta bulunmaktadır.

4. Bu bağlamda kendileri için yapılan bütün giderlerin, görev yaptıkları süre düşüldükten sonra ve kalan mecburi hizmet süresi kadar bir dönem için iki kat, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar açısından ise dört kat olarak tahsilini öngören kuralda bir orantısızlık bulunmamaktadır.

5. Diğer taraftan kişiler bu şartları bilerek söz konusu statüye girmekte, idare de bu kişiler için hem kadro tahsis etmekte hem de masraf yapmaktadır. Kişilerin istifası sonrası kaybedilen kadroların yeniden temin edilmesi ise kimi zaman mümkün olamamaktadır. Kişilerin meslekten ayrılımlarını caydırıcı mahiyette hüküm ifa eden kuralın meşru amacı bulunmaktadır.

6. Bunun yanı sıra, ayrılmak isteyen kişilerin zorunlu hizmet sürelerinin sonuna kadar beklemesi veya belirli bir mali külfete katlanması istenilen amaca ulaşmakta kişilere katlanılması imkânsız bir külfet de yüklememektedir.

7. Ayrıca disiplinsizlikleri nedeniyle silahlı kuvvetlerden ilişkisi kesilen kişiler açısından bu mükellefiyetin dört kat olarak uygulanmasını mükerrer bir cezalandırma olarak nitelendirmek de mümkün değildir. Zira bu düzenlemenin disiplini sağlamak gibi bir fonksiyon icra ettiği iddia edilebilirse de, düzenleme hukuki olarak idare ve birey arasında oluşturulan ve rızaya dayanan bir hukuki ilişkinin sona erdirilmesi halinde devreye giren cezai şart veya cayma bedeli olarak vasıflandırılmaya daha müsaittir.

8. Nitekim 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği alışkanlık hâline getirmek hali “*Disiplini bozucu tavır ve davranışlarda bulunmayı alışkanlık hâline getirmek veya aldığı disiplin cezalarına rağmen ıslah olmamak*” olarak tanımlanmış olup, bu hal tamamen kasta dayalı bir davranış modelini tasvir

etmektedir. Mevcut düzenleme uyarınca karşılaşılabilecek tazminat yükünü önceden bilen bir kişinin bu tür bir eylem içerisinde bulunması idareyle aralarında var olan hukuki ilişkiyi tüm sonuçlarını göze alarak sona erdirmek iradesindeki ısrarı ortaya koyması anlamına gelecektir. Bu durum ise mükerrer bir disiplin cezası olmaktan öte ön görülen bir cezai şartın yerine getirilmesi suretiyle hukuki ilişkinin sona erdirilmesidir.

9. Bu nedenlerle iptal yönündeki çoğunluk düşüncesine, gerek bu kural ve gerekse 7517 sayılı Kanunun 18 ve 19. maddesiyle 1325 sayılı Kanunun Ek 5 ve 7. maddelerinde, 37. maddesiyle 4566 sayılı Kanunun 38. maddesinde, 38. maddesiyle 4752 sayılı Kanunun 31. maddesinde yer alan aynı mahiyetteki hükümlerin açısından iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Muhterem İNCE

KARŞI OY GEREKÇESİ

Mahkememiz, aşağıda yer alan kurallardaki “iki katı” ibarelerinin ölçülülük ilkesine uygun olduğu ve Anayasa’ya aykırılık teşkil etmediği yönünde karar vermiştir. Ne var ki, aşağıda açıklanan nedenlerle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

A. 7517 Sayılı Kanun’un 11. Maddesiyle 926 sayılı Kanun’un 112. Maddesinin Yedinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını,...” İbaresinin “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, Şeklinde Değiştirilmesinde Bulunan “...iki katını,...” İbaresinin İncelenmesi

1. Dava konusu ibare, Türk Silahlı Kuvvetlerinden mecburi hizmet süresini tamamlamadan ayrılan subay ve astsubayların kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, yükümlülük süresinin eksik kalan kısmı oranında kanuni faiziyle birlikte tazminat olarak ödemelerini öngörmektedir.

2. Anayasa’nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlükler yalnızca kanunla sınırlanabilir; bu sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olmalıdır. Anayasa’nın 70. maddesi ise her vatandaşın kamu hizmetine girme hakkını güvence altına almakta, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir sebebin gözetilemeyeceğini açıkça belirtmektedir. Bu çerçevede kamu hizmetine girme ve ayrılma özgürlüğünü sınırlandıran her yasal düzenleme kamu yararı amacıyla sınırlı, öngörülebilir, gerekli ve orantılı olmalıdır.

3. Devletin subay ve astsubay yetiştirilmesine harcadığı kamu kaynaklarını korumak ve hizmetin devamlılığını sağlamak meşru bir amaçtır. Ancak bu amaca ulaşmak için yapılan harcamaların iki katı tutarında tazminat öngörülmesi, kamu yararını korumak için gerekli olan sınırın ötesine geçmektedir. Kamu zararını önlemek için yapılan fiili harcamaların aynen iadesi

yeterliyen, bu giderlerin iki katına çıkarılması, telafi edici değil cezalandırıcı bir niteliğe bürünmektedir. Bu durum, hizmetin sürdürülmesini sağlamak yerine, kamu görevlisinin görevden ayrılmasını fiilen imkânsız hâle getiren aşırı bir mali baskı yaratmaktadır.

4. Ayrıca hangi masrafların “öğrenim, eğitim ve yetiştirme gideri” kapsamında değerlendirileceği kanun tarafından açıkça belirlenmemiş, idarenin takdirine bırakılmıştır. Bu durum, ödenecek tazminatın miktarını belirsiz kılmakta ve ilgililerin kendi geleceğine ilişkin kararlarını serbestçe verebilme imkânını sınırlamaktadır. Böyle bir düzenleme öngörülebilirlik ve hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Sonuç olarak, kamu hizmetinden ayrılmak isteyen kişiye getirilen bu aşırı yük, ölçülülük ilkesinin gereklerini karşılamamaktadır.

5. Kamu hizmetine girme hakkı, sadece göreve başlama hakkını değil, aynı zamanda o görevi sürdürme veya sonlandırma özgürlüğünü de içerir. İlgilinin görevden ayrılmasını ekonomik olarak neredeyse imkânsız hale getiren bir düzenleme, kamu hizmetinde kalmayı zorunlu kılmakta ve kişinin meslek seçme özgürlüğüne doğrudan müdahale etmektedir. Devlet memurları açısından benzer durumlarda yalnızca yapılan giderlerin iadesi öngörülmüşken, askerî personel için bu giderlerin iki katının talep edilmesi, kamu hizmeti rejiminde adalet ve eşitlik ilkelerini zedelemektedir. Görev türü farklı olsa bile, kamu hizmetinde bulunan kişilerin ayrılma özgürlükleri arasında bu denli ağır bir fark yaratılmasının nesnel ve makul bir temeli yoktur.

6. Sonuç olarak, devletin kamu kaynaklarını koruma amacı meşru olsa da bu amaca ulaşmak için seçilen aracın gereklilik ve orantılılık ölçütlerini aşması, kişilere aşırı bir külfet yüklemekte ve kamu hizmetine ilişkin özgür iradeyi ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenlerle kural, Anayasa’nın 13. ve 70. maddelerine aykırıdır.

B. Kanun’un 18. Maddesiyle 1325 Sayılı Kanun’un Ek 5. Maddesinin İkinci Fıkrasında Yer Alan “...hesaplanarak...” İbaresinin “...hesaplanacak tutarın iki katı...” Şeklinde Değiştirilmesinde Bulunan “...iki katı...” İbaresinin İncelenmesi

7. Kuralla fakülte veya yüksekokullarda askeri öğrenci olarak öğrenim yapanlardan sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere devlet tarafından yapılan masrafların iki katının ödettilereceği öngörülmek suretiyle bu kişilerin mülkiyet hakkına sınırlama getirildiği açıktır.

8. Anayasa’nın 13. maddesine göre mülkiyet hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa’da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

9. Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

10. Kuralın gerekçesinde “*Fakültelerde veya yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerden, sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere, personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kütasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizleri hariç, Devlet tarafından yapılan masraflar, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanacak tutarın iki katı ödettilirilmesi amaçlanmaktadır.*” denilmektedir.

11. 1325 sayılı Kanun’un ek 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince *öğrenimlerini yönetmelikte belirlenecek süreler içinde tamamlamayanların okulla ilişkisinin kesilmesi yanında kural gereğince iki kat tazminat ödemekle yükümlü tutulması, başka bir deyişle kendilerine yapılan masrafı aşacak bir tazminat ödeme yükümlülüğüne tabi tutulması hakkaniyete uygun olmadığı gibi bunlar açısından aşırı bir külfete de sebep olmaktadır.*

12. 1632 sayılı Kanun'un 32. maddesi gereğince *belli bir süreyi aşan veya belli suçlardan dolayı hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmesi* yanında askeri öğrencilikle ilişkisi kesilen kişilerin ödeyeceği tazminatın kural gereğince iki kat olarak uygulanması da ilgililere aşırı bir külfet yüklemektedir. Bu hususta söz konusu suçların görevle ilgisinin bulunmasının şart olmadığı, bu suçların hizmet dışında işlenmesi durumunda da ilişkinin kesilmesi nedeniyle tazminatın iki kat olarak ödenmesi gerektiğinin, -üç ayı aşan hürriyeti bağlayıcı cezanın taksirle işlenmesi durumunda ilişkinin kesilmesi gerekme de kasıtlı işlenen suçlar açısından- kuralda suçun işleniş şekli ve sebepleri ile ilgili bir ayırım gözetilmeksizin eğitim masraflarını aşacak bir tazminatın ödenmesinin öngörüldüğünün gözetilmesi gerekir.

13. Bununla birlikte tazminat tutarı, ilgiliye yapılan masrafın kanuni faiziyle birlikte hesaplanacak tutarının iki katı üzerinden hesaplanmaktadır. Dolayısıyla tazminat tutarı belirlenirken masraflarla birlikte kanuni faizin de iki katı dikkate alındığından, başka bir deyişle tazminat tutarının belirlenmesinde kanuni faiz mükerrer hesaplandığından kural bu yönüyle de ilgililere aşırı külfet yüklemektedir.

14. Bu kapsamda kurallarla özellikle öğrenimlerini yönetmelikte belirtilecek süreler içinde tamamlayamayan, fakülte ve yüksek okullarca öğrencilik hakkı sona erdirilen, mahkeme kararıyla öğrencilik hukukunu kaybeden askeri öğrencilerin devlet tarafından yapılan masrafların sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanacak tutarın iki katı tazminat ödemekle yükümlü tutulmalarının anılan meşru amaca ulaşma bakımından kişilere aşırı külfet getirdiği, dolayısıyla kuralların orantılı ve ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır.

C. Kanun'un 19. Maddesiyle 1325 Sayılı Kanun'un Değiştirilen Ek 7. Maddesinin Birinci Fıkrasının (a) Bendinde Yer Alan "...iki katı..." İbaresinin İncelenmesi

15. Kural gereğince söz konusu askeri ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim görenler, istifa etmeleri halinde kendilerine yapılan masrafların iki katı oranında tazminat ödemekle yükümlüdürler. Dolayısıyla kural bu kişilerin mülkiyet hakkına sınırlama getirmektedir.

16. Askeri disiplin ve askerlik hizmetlerinin farklı ve özel koşulları olduğu da gözetildiğinde, istifa hakkının süreyle sınırlandırılması ve bu süreden sonra istifa imkânının bulunmaması karşısında kendini mesleğe veya öğrenim gördüğü konuya uygun görmeyen ilgililerin makul kabul edilebilecek bir sürede istifa etmesi durumunda eğitim masraflarının iki katı oranında bir tazminat ödeme yükümlülüğüne tabi tutulmaları bu kişilere aşırı bir külfet yüklemektedir.

17. Öte yandan istifanın belli bir süreyle sınırlandırılmasının askeri öğrencilerin istifasının Bakanlığın personel planlaması üzerindeki olumsuz etkisini azaltacağı, bir yıllık sürenin personel planlaması açısından uzun bir süre olarak değerlendirilemeyeceği ve Bakanlığın uzun vadede güncelleme yaparak bu alandaki ihtiyaçlarını karşılayabileceği söylenebilir.

18. Bununla birlikte tazminat tutarının, ilgiliye yapılan masraf ile bu masrafın -sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için hesaplanacak- kanuni faizin toplamının iki katı olarak dikkate alınması ve kanuni faizin mükerrer hesaplanması nedeniyle kuralın ilgililere ek külfet yüklediğinin de göz önünde bulundurulması gerekir. Bu durumda kural nedeniyle askeri öğrencilere yüklenen külfet ile nitelikli askeri personel temini yoluyla elde edilecek kamusal yarar arasındaki dengenin askeri öğrenciler aleyhine bozulduğu bu suretle kuralla mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın orantılı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır.

D. Kanun'un 37. Maddesiyle 4566 Sayılı Kanun'un 38. Maddesinin Değiştirilen Üçüncü Fıkrasında Yer Alan "...iki katı..." İbaresinin İncelenmesi

19. Kuralla harp okullarında öğrenim yapanlardan sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere devlet tarafından yapılan masrafların, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanacak tutarın iki katının ödettirileceği öngörülme suretiyle mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama getirilmektedir.

20. 7517 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...hesaplanarak..." ibaresinin "...hesaplanacak tutarın iki katı..." şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...iki katı..." ibaresine yönelik Anayasaya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kurallar yönünden de geçerlidir. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır.

E. Kanun'un 38. Maddesiyle 4752 Sayılı Kanun'un 31. Maddesinin Değiştirilen Üçüncü Fıkrasında Yer Alan "...iki katı..." İbaresinin İncelenmesi

21. Kural astsubay meslek yüksekokullarında öğrenim yapanlardan sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere devlet tarafından yapılan masrafların, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanacak tutarın iki katının, ödettirileceği öngörülme suretiyle mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama getirilmiştir.

22. 7517 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...hesaplanarak..." ibaresinin "...hesaplanacak tutarın iki katı..." şeklinde değiştirilmesinde bulunan "...iki katı..." ibaresine yönelik Anayasaya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kurallar yönünden de geçerlidir. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır.

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Kenan YAŞAR

KARŞIOY ve FARKLI GEREKÇE

1. Mahkememiz çoğunluğunun 12/6/2024 tarihli ve 7517 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Anayasa'ya uygunluk denetiminde ulaştığı sonuçlara aşağıda sıralayacağım maddelerde belirtilen nedenlerle katılmamaktayım. Yine bir maddede Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı sonuca aşağıda belirteceğim şekilde farklı gerekçe ile katılmaktayım.

2. Bahse konu kurallara ilişkin gerekçelerim şu şekildedir:

A. 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını,..."

ibaresinin “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...iki katını...” ibaresine ilişkin karşıoy gerekçesi:

3. Dava konusu ibarenin içinde yer aldığı kuralla durumları bu maddedeki yukarıdaki fıkralara uyanlar ile Türk Silâhlı Kuvvetleri’nden her ne şekilde olursa olsun mecburî hizmet yükümlülüğünü tamamlamadan ayrılan veya ilişkisi kesilen subay ve astsubayların (Türk Silâhlı Kuvvetleri’nde görev yapamaz şeklinde sağlık raporu alanlar ile vazife malûlü olarak Türk Silâhlı Kuvvetleri’nden ayrılanlar hariç), her yıl kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından belirlenen askerî öğrenci, subay ve astsubay nasbedildikten sonra kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını yükümlülük sürelerinin eksik kalan kısmı ile orantılı olarak kanuni faizi ile birlikte tazminat olarak ödeyecekleri öngörülmektedir.

4. Anayasa Mahkemesi 4769 sayılı Kanun’a 15. maddesine eklenen “*Ataması yapıldıktan sonra sağlık nedeniyle görevini yapmaya devam edemeyecekler hariç olmak üzere herhangi bir sebeple mecburi hizmet yükümlülüğü dolmadan görevinden çekilenler ile göreviyle ilişkisi kesilenler, kendileri için yapılmış bütün giderleri görev yapmadıkları süre ile orantılı ve iki katı olarak ödemek zorundadırlar.*” şeklindeki üçüncü fıkradaki “...ve iki katı...” ibaresini Anayasa’ya aykırı bulduğu kararında kuralı Anayasa’nın 18. maddesinden inceleyerek burada zorla çalıştırma yasağına aykırı bir durum olduğu tespitinde bulunmuştur (bkz.: AYM, E.2018/96, K.2023/222, 27/12/2023, §§ 136-150).

5. Burada kural bağlamındaki düzenlemenin Anayasanın 18. maddesindeki aykırılık gerekçesi angarya yasağı nedeniyle değil fazla zorla çalıştırma yasağı gerekçesine dayanmaktadır. Zira bu kişiler Türk Silâhlı Kuvvetleri’nde maaş alarak çalıştıklarından burada bir angaryadan bahsedilemez. Burada kişiler öngörülen yükümlülük nedeniyle belli bir süre Türk Silâhlı Kuvvetleri’nde çalışma zorunluluğuna tabi tutulduğundan ibarenin zorla çalıştırma yasağı kapsamında incelenmesi daha uygun olacaktır.

6. Zikredilen karardaki yaklaşımla (bkz.: E.2018/96, K.2023/222, 27/12/2023, § 149) burada da askeri hizmetlerin taşıdığı önem gereği ilgili kanunlarda kendine özgü kuralların öngörülmesi doğal olmakla birlikte, zorunlu hizmet süresinin öğrenim, eğitim ve yetiştirme sürelerinden bağımsız olarak -olağanüstü şartların da etkisiyle- on beş yıl gibi uzun bir süre olarak belirlenmiş olması, bu sürenin 926 sayılı Kanun’un 113. maddesine göre toplamda yirmi üç yıla kadar uzayabilmesi, ayrıca anılan Kanun’un 114. maddesi kapsamındaki sürelerin bu sürelerle eklenmekte olması ve tazminat ödeme yükümlülüğüne ilişkin olarak hangi masraf kalemlerinin hesaplamaya dahil edileceği kanunda açıkça düzenlenmemiş, bu hususta yetki ilgili Bakanlıklara bırakılmış, tazminat tutarının nasıl hesaplanacağına ilişkin olarak kanuni düzenlemelerde çerçeve yeterince çizilmemiş olması dikkate alındığında öğrenim, eğitim ve yetiştirme sürelerinin üzerinde belirlenen zorunlu hizmet süreleri içerisinde - Türk Silâhlı Kuvvetleri’nde görev yapamaz raporu alanlar ile vazife malûlü olanlar haricinde- herhangi bir şekilde görevinden ayrılan veya ilişkisi kesilen subay ve astsubayların yükümlülük süresinin eksik kalan kısmı ile orantılı olarak iki kat tazminat ödemeye maruz bırakılmalarının orantılı olmadığı sonucuna ulaşmak gerekir.

B. 18. maddesiyle 1325 sayılı Kanun’un Ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “...hesaplanarak...” ibaresinin “...hesaplanacak tutarın iki katı...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...iki katı...”, 19. maddesiyle 1325 sayılı Kanun’un değiştirilen

ek 7. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “...iki katı...” ibaresi, 37. maddesiyle 11/5/2000 tarihli ve 4566 sayılı Harp Okulları Kanunu’nun 38. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasında yer alan “...iki katı’...” ibaresi ve 38. maddesiyle 11/4/2002 tarihli ve 4752 sayılı Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu’nun 31. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasında yer alan “...iki katı...” ibarelerine ilişkin karşıoy gerekçesi:

7 Dava konusu ilk ibare olan 1325 sayılı Kanun’un Ek 5. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “...hesaplanarak...” ibaresinin “...hesaplanacak tutarın iki katı...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...iki katı...” ibaresinin yer aldığı kuralda fakültelerde veya yüksekokullarda öğrenim gören öğrencilerden, sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere, personel ve amortisman giderleri ile ilaç ve tedavi giderleri, kitap ve kırtasiye giderleri, öğrenci harçlıkları ve yiyecek giderlerinin yarısı ile bunlara tekabül eden faizleri hariç, Devlet tarafından yapılan masraflar, sarf tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süre için kanuni faizi ile birlikte hesaplanacak tutarın iki katı ödettilereceği öngörülmektedir.

8. Kuralda askeri öğrenci olarak öğrenim görenlerin sağlık sebepleri dışında ilişkileri kesilenlere devlet tarafından yapılan masrafların iki katının bu kişilerden alınacağı öngörülmektedir. Dava konusu diğer ibarelerde de benzer şekilde disiplin ve okuldan çıkarma gibi durumlarda kişilere iki katı tutarında bahse konu masrafları ödeme yükümlülüğü getirilmektedir. Bu nedenle bu ibarelerin tümü için ortak bir gerekçe ortaya konulacak ve bu gerekçe ilk ibare üzerinden yapılacaktır.

9. Dolayısıyla bu ibarelerin yer aldığı kurallarda artık 926 sayılı Kanun’un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesindekinden farklı olarak okullardan ayrılmış kişilere yönelik masrafların ödenmesi yükümlülüğü söz konusu olduğu için burada artık bir zorla çalışma yasağı değil, mülkiyet hakkına bir müdahale söz konusudur.

10. Bahse konu müdahalenin kişilerin mülkiyet hakkına bir sınırlama getirdiği açık olduğuna göre burada gerçekleştirilen denetimde Anayasa’nın 13. maddesindeki güvenceler yönü ile bir denetim yapılması gerekmektedir.

11. Bu bağlamda bahse konu sınırlama ile ilgili olarak sınırlama yapan kuralın Anayasa’nın 13. maddesindeki kanunilik şartını sağladığı, askeri personel teminine yönelik bir meşru amacı taşıdığı ve elverişli ve gerekli olduğu noktasında bir sorun bulunmadığı açıktır.

12. Bununla birlikte bu sınırlamanın orantılı olmadığı ifade edilmelidir. Zira bir yandan kişinin okuldan çıkarılması öngörülürken öbür taraftan dava konusu ibarenin içinde yer aldığı kural gereği kişi kendisine yapılan masrafı aşacak şekilde iki kat tazminat ödemekle yükümlü tutulmaktadır. Bu durum mülkiyet hakkına sınırlama getirilen bu kişiler açısından aşırı bir külfet doğurduğu için orantısız bir sınırlama niteliğindedir.

13. Dolayısıyla dava konusu ibarelerin Anayasa’nın 13. ve 35. maddelerine aykırılık gerekçesiyle iptali gerektiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

C. 11. maddesiyle 926 sayılı Kanun’un 112. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını,...” ibaresinin “...kendilerine yapılan öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının iki katını, 6413 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen disiplinsizliği işleyerek çıkarılanlar bu madde gereğince belirlenen masrafların dört katını...” şeklinde değiştirilmesinde bulunan “...dört katını,...” ibaresine ilişkin farklı gerekçe:

14. Mahkememiz çoğunluğu dava konusu kuralı mülkiyet hakkından incelemiş ve mülkiyet hakkına sınırlama getiren kuralın Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırılık gerekçesiyle iptali gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

15. İbarenin Anayasa'ya aykırı olup iptali gerektiği sonucuna katılmakla birlikte bu ibarenin de aynı fıkradaki diğer ibaredeki Anayasa'ya aykırılık gerekçesinde yazdığım şekilde Anayasa'nın 18. maddesinden incelenerek o ibareye ilişkin yazdığım Anayasa'ya aykırılık gerekçeleriyle burada da zorla çalıştırma yasağına aykırı bir düzenleme olduğu için kuralın iptali gerektiği kanaatindeyim.

16. Dava konusu ibarenin zorla çalıştırma yasağı bağlamında incelenmesinin daha uygun olacağına ilişkin temel gerekçem ise şudur: İbarenin içinde yer aldığı fıkra Türk Silahlı Kuvvetlerinde bizzat çalışmakta olan kişilerle ilgili düzenlemeler içermekte olup aldıkları maaşın karşılığında olsa da bu kişilerin öngörülen süreler boyunca bu şekilde çalışmayı sürdürmelerini zorunlu kılmaktadır. Her ne kadar dava konusu ibare bu kişilerin mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale gibi görünüyorsa da bunların bizzat halen çalışmakta olan kişiler olması nedeniyle öngörülen yükümlülüğün Anayasa'ya uygunluk denetiminin bu konuda daha özel bir hüküm niteliği taşıyan Anayasa'nın 18. maddesindeki zorla çalıştırma yasağı bağlamında incelenmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyim.

17. Nitekim Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında da bu kapsamda bir yaklaşım sergilenmiştir. Mahkeme hizmet öncesi eğitim sonrası ataması yapıp mecburi hizmet yükümlülüğünü tamamlamadan görevden çekilen ceza ve infaz kurumu personeli ile göreviyle ilişkisi kesilenlerin kendileri için yapılmış bütün giderleri görev yapmadıkları süre ile orantılı ve iki katı olarak ödemelerini öngören kuralı Anayasa'nın 18. maddesi bağlamında inceleyerek iptal etmiştir (bkz.: AYM, E.2018/96, K.2023/222, 27/12/2023, §§ 135-150).

18. Anayasa Mahkemesinin yaptığı tespitlere göre, zora dayalı çalışma, bir kimsenin serbest iradesi bulunmadan çalıştırılmasıdır. Buradaki zor (cebir) kavramı, yaptırım tehdidinin varlığını şart kılar. Esasında bir buyurmanın zorakilik vasfını kazanması, yaptırım tehdidi ile desteklenmiş olması nedeniyledir. Bu durumda zorla çalıştırmanın kişinin iradesi dışında ve yaptırım tehdidi altında çalıştırılması biçiminde tanımlanması mümkündür (bkz.: AYM, E.2018/96, K.2023/222, 27/12/2023, § 137). Öte yandan buradaki yaptırım kavramıyla sadece ceza hukukundaki dar ve teknik anlamdaki ceza değil her türlü adli, idari ve hukuki yaptırımlar kastedilmektedir. Bu bağlamda hürriyeti bağlayıcı cezalar ile adli ve idari para cezaları ve diğer idari yaptırımların yanında tazminat ve cezai şart gibi hukuki yaptırımlar da zorla çalıştırma tanımında yer alan yaptırım kavramına dâhildir (bkz.: AYM, E.2018/96, K.2023/222, 27/12/2023, § 139).

19. Zorla çalıştırma yasağı ile ilgili Anayasa Mahkemesinin yukarıda zikredilen kararında yer alan şartların dava konusu ibarenin içinde yer aldığı kural için de geçerli olduğu aşikardır. Bu nedenle mevcut kurala ilişkin Mahkememiz çoğunluğunun kuralın Anayasaya uygunluk denetimini Anayasa'nın 18. Maddesinden yapmamasının uygun olmadığı kanaatindeyim.

20. Bu nedenle Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı iptal kararına bu farklı gerekçeyle katılmaktayım.

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı:2024/149
Karar Sayısı:2025/194